

TULEOHT

JA

**TULE-
TORJE**

21 46725

**TULEOHT
JA
TULETÕRJE**

Käsiraamat algklasside õpetajaile

TALLINN 1960

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

46725

SISUKORD.

Metoodilised juhised tuletorjealaseks selgitustöök	
I—IV klassis. <i>J. Liim</i>	5
Tuletorje ajaloost. <i>J. Vaarman</i>	8
Millist kahju tekitab lahtipääsnuv tuli. <i>K. Tiiksaar</i>	12
Millest tulekahjud tekivad. <i>J. Lillmaa</i>	17
Tuleohutuse nõuded elumajade kohta. <i>H. Arro</i>	25
Ahikütteseadmete tuleohtlikkusest. <i>H. Arro</i>	26
Elektrist ja selle tuleohtlikkusest. <i>H. Arro</i>	30
Gaasipliitide ja gaasikütteseadmete tuleohtlikkus. <i>H. Arro</i>	33
Petrooleumiseadmete kasutamisest. <i>H. Arro</i>	34
Tuleohutuse nõuetest näärakuuskede korraldamisel. <i>J. Liim</i>	36
Tuleohutuse nõuetest lõkete korraldamisel. <i>J. Liim</i>	40
Kuidas tegutseda, kui on avastatud tulekahju. <i>H. Arro</i>	42
Millega tuld kustutada. <i>H. Arro</i>	46
Lihtsamad tulekustutamise vahendid. <i>A. Pärn</i>	48
Keemilised käsikustutajad. <i>J. Vaarman</i>	53
Noored tuletorjujad. <i>J. Lillmaa</i>	57
Opilaste kangelastegudest tulekahjude kustutamisel ja inimeste päästmisel. <i>H. Arro</i>	61
Eesti Vabariikliku Vabatahtliku Tuletorje Ühingu noortesalga tegutsemise määrus	63
TULEKAHJUPILTE	
Tulekahju. <i>A. H. Tammsaare</i>	67
Tuleohus. <i>J. Pariijõgi</i>	70
Üksainus tuletikk	73
Väikese Elve kangelastegu. <i>A. Jürna</i>	77
Vanasõnu tulekahju kohta	80
Etteütluste näiteid	80

Metoodilised juhised tuletõrjealaseks selgitustööks I—IV klassis

J. Liim

Kui lehitseda ENSV SM Tuletõrje Valitsuse tulekahjude registreerimise raamatut ja tutvuda sealsete kokkuvõtetega, siis näeme, et enamik tulekahjusid on tekkinud inimeste hooletuse ja ettevaatamatuse tõttu. Paljud tulekahjud on alguse saanud aga laste tulega vallatlemisest ja mängimisest.

Suurt abi tuleohutuse nõuete täitmise vajaduse selgitamisel saavad tuletõrjeorganeile osutada pedagoogid. Tuletõrjealase selgitustöö tõhustamise eesmärgil ongi käesolev kogumik välja antud, sest tuleohutuse nõuete täitmisest saab kõnelda ainult see inimene, kes neid nõudeid ise hästi tunneb. Iga kooli ja lasteasutuse töötaja peab esmajoones hästi tundma ja täitma «Tuleohutuse tüüpeeskirja alg-, seitsmeaastastes ja keskkoolides, lasteaedades, lastekodudes ja teistes lasteasutustes», mis on ära toodud kogumikus «Abiks haridusala töötajale», lk. 877.

Tuleohutuse nõuete täitmisest koolis on aga vähe. Iga õpetaja ja kasvataja peab pidevalt vestlema sellest ka laste ja lastevanematega. Eriti on see nõue maksev nooremate klasside õpetajate suhtes, sest just nooremate laste süü läbi on tekkinud palju tulekahjusid.

Tuletõrjealases selgitustöös on vääri piirduda ainult juhendite ja käesolevas kogumikus antud materjaliga. Esmajoones on vajalik, et iga pedagoog lähtuks selgitustöös kohalikust olukorrast, tooks näiteid ümbruskonnas toimunud tuleõnnetustest ja nende põhjustest.

Tuletõrjealast selgitustööd koolides tuleb teostada nii õppetundides kui ka klassi- ja kooliväliste ürituste raames. Selgitustöö peab olema plaanipärane ja koordineeritud. Tuleb arvestada seda, et kindlad harjumused tuleohutuse nõuete täitmisel kujunevad välja alles pikaajalise selgitustöö tulemusena. Seepärast on vaja planeerida igale õppeveerandile vähemalt üks tuletõrjealane üritus.

See ei tähenda muidugi, et tihedamini pole lubatud tuleohutusest kõnelda. Iga pedagoog on kohustatud ümbruskonnas toimunud tuleõnnetusest kohe vestlema ka õpilastega.

Õppetundides teostatava tuletõrjealase selgitustöö peamiseks meetodiks on vestlus, mida illustreerivad nii õpetaja kui ka õpilaste poolt toodud näited. Esmajoones tuleb tuletõrjealaseks selgitustööks kasutada emakeele ja koduloo tunde, kuid ei tohi unustada ka aritmeetika, joonistamise ja muid tunde.

Selgitustöö temaatika ja küsimuste ringi üksikutele klassidele määravad osalt kindlaks programmi ja lugemikud, kust leiame mõningaid vastavasisulisi lugemispalu. Ükski õpetaja ei tohi mööda minna tuleohutusega seotud ajakirjanduslikust materjalist, kinoringvaatest ja raadiosaatest. Iga niisuguse võimaluse puhul vestleme sellest tingimata ka lastega. Samuti tuleb tuletõrjealase selgitustöö eesmärgil kasutada keeleõpetuse näidislauseid, koostada vastavasisulisi harjutusi, etteütusi, matemaatika ülesandeid, lahti mõtestada vanasõnu.

Tuletõrjealase selgitustöö temaatika algklassides võiks olla järgmine.

I klass

1. Tuletikk pole mänguasi.
2. Tule süütamine pliidi all, ahjus, priimusel ja gaasipliidil pole laste töö.
3. Mida peavad tegema lapsed, kes on avastanud tulekahju? (Vanematele teatamine, veega kustutamine.)

II klass

1. Kuidas hoiduda õnnetustest äikese ajal.
2. Triikraud, elektripliit ja katkised elektriseadmed on sagedasti tulekahjude põhjuseks.
3. Kuidas saab tuld kustutada, kui vett pole läheduses? (Summutamine.)
4. Kevadise aedade ja õuede koristamise ajal prahi põletamine võib põhjustada tulekahju.

III klass

1. Lõkked võivad olla metsatulekahjude põhjuseks.
2. Näpunäited metsatulekahjude kustutamiseks.
3. Üldistest tuleohutuse nõuetest elumajade kohta.

IV klass

1. Näärikuuskede korraldamisel tuleb tulega olla ettevaatlik.

2. Noortuletõrjujad ja nende töö.
3. Lihtsamad tulekustutusvahendid (hüdropult, käsi-
prips, käsikustutajad).
4. Kuidas kustutada süttinud bensiini ja petrooleumi.

Materjalina vestluste korraldamisel kasutagu iga peda-
goog, nagu juba öeldud, kõigepealt kohalikke andmeid,
lugemikus antud palu, käesoleva kogumiku materjale ja
ajakirjanduses ilmunud kirjutisi. Ärgu unustatagu ka va-
nasõnu. Hoidutagu ainult käesoleva kogumiku materjalide
ettelugemisest, see ei too soovitud kasu.

Tuleb silmas pidada, et eespool antud temaatikat ja sel-
le jaotust klasside kaupa võib muuta ja laiendada, nii
nagu olukord nõuab. Näärikuuskede küsimus on jäetud
IV klassi kaalutlusel, et sagedasti aitavad IV kl. õpilased
(eriti algkoolides) õpetajail kuuske illumineerida. Aga
juba I klassis tuleks seoses vestlusega tuletikkudest pea-
tuda lühidalt küünalde süütamisel.

Tulekahjude põhjuseks on sagedasti ka salaja suitse-
tamine, kuid sellest tuleb kõnelda konkreetse juhtumi
korral.

Lastega vestlemisel ükskõik missuguses klassis ja üks-
kõik missugusel teemal on tingimata vaja lühidalt peatu-
da ka nendel küsimustel, millest eelmise vestluse käigus
räägiti. Sellisel teel kujuneb IV kl. õpilasel kindel tead-
miste hulk tuleohutuse nõuetest, mille täitmist ta ka kodus
jälgib.

Peale õppetundide on tuletõrjealaseks selgitustöök-
s veel palju muid võimalusi, nagu artiklid seinalehes, kogu
kooli või paralleelklasside õpilaste kogunemised, õhtud,
peod, pioneerikoondused, noortuletõrjujate esinemised, ko-
halike tuletõrjujate harjutuste või võistluste jälgimine jne.

Iga õppeaasta algul tuleb kõikides koolides tutvustada
antud koolis kehtestatud tuleohutuse nõudeid ja evakuat-
siooniplaani, korraldada näitlikke õppevakueerimisi. Sel-
lega seoses on väga sobiv õppeaasta esimese lastevane-
mate üldkoosoleku päevakorda võtta mõni küsimus tule-
ohutuse valdkonnast, näit. «Tuletikk pole mänguasi»,
«Tule süütamine pole laste töö» jne., olenevalt kohalikest
tingimustest.

Lastevanemate koosolekutele, õpilaste üldkogunemiste-
le ja pioneerikoondustele võiks aeg-ajalt kutsuda kohalik-
ke tuletõrjujaid, kes koos pedagoogidega vestleksid laste-

ga, demonstreeriksid neile kinofilme, näitaksid lihtsamaid ja tavalisemaid tulekustutamise võtteid jne. Mingil juhul ei tohi ükski kool jätta kasutamata ENSV SM Tuletõrje Valitsuse agitbrigaade, kes külastavad antud asulat. Võimaluse korral tuleks niisugusel puhul korraldada ka tuletõrjujate vestlusi lastevanematega.

Väga heaks võimaluseks pioneerikoonduste sisustamisel on noortuletõrjujate töö tutvustamine kohalike noortuletõrjujate poolt, samuti nende šeflus III—IV kl. asjahuviliste õpilaste üle, kellest hiljem kujuneksid noored tuletõrjujad.

Kui iga kool, iga pedagoog suhtub tuletõrjealasesse selgitustöösse täie tõsidusega, siis väheneb laste poolt tekitatud tulekahjude arv kindlasti.

Tuletõrje ajaloost

J. Vaarman

Meie igapäevases elus on tuel väga suur tähtsus, ilma tuleta ei oska tänapäeval elu ette kujutada. Tule kasutamisel on ta inimeste valve all ja ettenähtud tuleasemega tohi sellest väljuda. Kui aga tuli välja pääseb talle määratud kohast, hävitab ta kõik, mis ette juhtub. Vähe on ehitusi ja esemeid, mida tuli pole võimeline hävitama või rikkuma.

Tulekahjud looduses leidsid aset väga ammu, juba enne kui inimesed tule kasutusele võtsid, näiteks pikselöögist tekkinud metsa- ja stepitulekahjud.

Sellest ajast alates, kui inimesed tule kasutamisele võtsid, muutusid ka tulekahjud sagedasteks nähtusteks. Tulekahjud olid ürginimese üheks suuremaks vaenlaseks ja nende vastu ei osatud esialgu midagi tõhusat ette võtta.

Ühiskonna arenguga tõhustus ka võitlus tulekahjude vastu. Tules ei nähtud enam midagi üleloomulikku ning võitlus tulekahjudega sai meie esivanematele paratamatuks, sest lahtipuhkenud tuli hävitas nende kätetöö. Kustutamiseks polnud esialgu vastavaid vahendeid ning iga ühiskonnaliige võttis kustutamisest osa, nagu ta seda heaks arvas ja oskas. Aegamööda hakati tulekahjude kustutamiseks valmistama vahendeid, mis esialgu olid väga algelised ning nende hulk vähene.

Teatud organisatsioonilise vormi sai tuletõrje vanas Egiptuses. Umbes 2500 aastat tagasi valmistati seal esimene tuletõrjeprits. Olemasolevail andmeil oli see käsiprits ja praeguse tuletõrje käsipritsiga võrreldes väga algeline riist, kuid selle valmistamisega pandi alus tuletõrjetehnika arengule.

Eriti kiire on tuletõrje tehnika areng olnud viimase viiekümne aasta jooksul.

Eestis ei olnud viiskümmend aastat tagasi veel ühtegi tuletõrjeautot, vaid ainult auru- ja käsipritsid ning tuletõrjujad sõitsid õnnetuskohale hobuveokeil.

Et tuletõrje tehnika oli algeline, siis paisusid tulekahjud sageli väga suurteks, hukatuslikeks loodusõnnetusteks, milles hävisid terved linnajaod. Kümned tuhanded inimesed kaotasid oma varanduse ja jäid peavarjuta. Selliseid suuri tulekahjusid tunneb ajalugu palju. Näiteks 1666. aastal puhkes Londonis tulekahju, milles hävis 13 400 elumaja ja peavarjuta jäi üle 200 000 inimese. 1842. aastal hävis tules peaaegu pool toleaeegsest Hamburgist. Mitte kaua aega tagasi — 1934. aastal — oli suur tulekahju Chicagos, mis hävitas üle 2000 hoone. Ka meil Eestis on varemil aegadel olnud suuri tulekahjusid, milles hävis korraga kümneid ja sadu hooneid. Sellisteks olid 1938.—1939. aastal suured tulekahjud Petseris, Mustvees ja Rāpinas.

Suured tulekahjud on kodanlikes riikides, kus valitseb eraomandus, paratamatu nähtus, sest riik ei osuta seal tuletõrje arendamisele küllaldast tähelepanu. Vaatamata sellele, et tuletõrje kaitseb riigi ja rahva vara, ei ole ta riigi ülalpidamisel, vaid peab oma vajaduseks rahvalt korjandustega raha hankima. See kõik pidurdab tuletõrje arengut ning teeb tuletõrjujate töö raskeks. Tulekahjude arv on väga suur, kuna ei ole riigi poolt kehtestatud tuleohutuse norme, mis on kohustuslikud kõigile. Tuletõrjeli sele tööle ei tõmmata kaasa laiu elanikehulki ega tehta nende seas ka vastavat selgitustööd.

Selline olukord valitses ka tsaari-Venemaal ja kodanlikes Eestis.

Uue lehekülje pööras tuletõrje ajaloos Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, mis kuulutas rahva omandiks kõik vabrikud, tehased, hooned ja looduslikud ressursid. Siis sai tuletõrje kogu rahva huvide kaitsjaks, mis seadis ta ette uued vastutusrikkad ülesanded. Oli vaja välja töö-

tada kvaliteedilt uue tuletõrje — nõukogude tuletõrje organisatsioonilised alused, kuna endine tsaari-Venemaa tuletõrje korraldus ei rahuldanud vähimalgi määral sotsialistliku ühiskonna nõudeid.

17. aprillil 1918 anti V. I. Lenini allkirjaga dekreet «Riiklikest abinõudest tulekahjude vastu võitluse organiseerimiseks». Selle dokumendiga pandi nõukogude tuletõrjele organisatsioonilised alused ning määrati kindlaks vastavad riiklikud abinõud. Tuletõrjelise töö juhtimiseks riigis loodi tuletõrje riiklikud organid eesotsas Tuletõrje Peavalitsusega, samal ajal aga sai võitlus tulekahjudega laiade rahvamasside austavaks ülesandeks.

Noor, veel mitte küllalt tugev nõukogude tuletõrje võitis esimestest päevadest alates endale kodumaa teenimise kodusõja raskeis tingimustes. Ta rakendas kogu oma energia, et mitte ainult täita kohustuslikke ülesandeid ühiskonna ja kodanike vara kaitsel tule eest, vaid ka, rely käes, võidelda noore Nõukogude vabariigi vaenlaste vastu. Paljud tuletõrjujad surid kodusõja rinnetel kangelassurma.

Kodusõjajärgsel perioodil, eriti sotsialistlike viisaastakute jooksul, toimus meie maal tohutu majanduslik ülesehitustöö ja tehnika areng.

NSV Liidu tohututel avarustel kerkisid uued linnad, tehased, vabrikud, elektrijaamad, kolhoosid, sovhoosid jne. See sotsialistliku ülesehitustöö gigantne kasv seadis ka tuletõrje ette vastutusrikkad ülesanded ning nõudis sammu pidamist majanduse arenguga. Koos sotsialistliku ülesehitustöö kasvuga meie maal kasvas ja tugevnes ka tuletõrje võimsus. Omistades suurt tähtsust võitluse organiseerimisele tulekahjude vastu, on Nõukogude valitsus meie maa tuletõrje käsutusse andnud kaasaegse võimsa tehnika ja pööranud pidevat tähelepanu tuletõrjeorganite tugevdamisele ja tuletõrjetöötajate erialase meisterlikkuse ja teadmiste taseme tõstmisele. Linnades ja suurtes ettevõtetes loodi kutselise tuletõrje üksused, mida täielikult peetakse ülal riigi poolt. Kolhoosides ja teistes ettevõtetes organiseeriti vabatahtliku tuletõrje salgad, mille liikmed viivad ellu tuletõrjealaseid üritusi.

Tuletõrje kaadri ettevalmistamiseks asutati tuletõrjetechnilised õppeasutused, mis hakkasid ette valmistama tuletõrje juhtivaid töötajaid. Töötati välja tuleohutuse normid, eeskirjad ja määrused, nendele vastavalt organi-

seeriti ka tuletõrjeline töö. 1937. aastal moodustati Tuletõrje Teadusliku Uurimise Keskinstituut, kus hakati otsima uusi abinõusid ja võimalusi tulekahjude vältimiseks ja kustutustööde paremaks teostamiseks. Instituudi viljaka tegevuse tulemusena on loodud võimsad kaasaegsetele nõuetele vastavad tuletõrjeautode tüübid.

Seda suurt arengut pidurdas 1941. a. fašistliku Saksamaa reetlik kallaletung NSV Liidule, mis sai nõukogude rahvale raskeks katsumuseks. Suure Isamaasõja aastail näitasid tuletõrjetöötajad üles oma kõrget moraali ja poliitilist teadlikkust. Eriti paistsid silma Moskva ja Leningradi tuletõrjujad vaenlase pommirünnakute tagajärjel tekkinud tulekahjude kustutamisel. Mõlema linna tuletõrjegarnisone autasustas Nõukogude valitsus Suure Isamaasõja ajal ülesnäidatud teenete eest Lenini ordeniga. Mehisuse ja ennastsalgavuse eest võitluses tulekahjudega autasustati sõja ajal Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega üle 30 000 ja NSV Liidu Siseministeeriumi Tuletõrje Peavalitsuse aumärkide ja aukirjadega üle 7000 tuletõrjuja.

Suure Isamaasõja perioodil pidasid kangelaslikku võitlust tulekahjudega ka paljud Moskva, Leningradi ja teiste linnade kooliõpilased, kaitstes oma koole ja elumajasid tulekahjude vastu, mis tekkisid vaenlase lennuväe poolt allaheidetud süütepommidest. Kangelaslikkuse eest on palju kooliõpilasi autasustatud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

Suure Isamaasõja järgseil aastail on nõukogude tuletõrje võitlusvõime kasv olnud veelgi kiirem. Neil aastail on nõukogude tuletõrje peaaegu tervenisti ümber relvastatud kaasaegse võimsa tuletõrjetehnikaga, mille oskuslik kasutamine võimaldab endisest tunduvalt paremini teostada kustutustöid ja sellega vähendada tulekahjust tekkinud kahju.

Eesti NSV tuletõrje elus on sõjajärgne periood olnud eriti tähtsaks arenguetapiks. Kõik vabariigi linnad ja rajoonid on varustatud kaasaegsete tuletõrjeautode ja mootorpritsidega. On taastatud kõik sõja ajal põlenud tuletõrjedepood ja ehitatud rida uusi. Tuletõrjelisest tööst võtavad aktiivselt osa laiad töötajate hulgad, kes vabatahtlike tuletõrjujatena on organiseerunud vabatahtlikesse tuletõrjesalkadesse. Kõikides linnades ja rajoonides on

organiseeritud vabatahtliku tuletõrje ühingud, kuhu kuulub üle 50 000 vabatahtliku tuletõrjuja. Suurt ja tänuväärset tuletõrjelist tööd teevad ka paljud pioneerid ja kooliõpilased, kes on organiseerunud noortuletõrjujate salkadesse. Noortesalgad osutavad abi kutselisele tuletõrjele ning võitlevad selle eest, et mitte lasta puhkeda oma kodudes ja koolides ühtegi tulekahju.

Nõukogude tuletõrje on muutunud massiorganisatsiooniks. Oma tegevusega kaitseb ta kõigi nõukogude töötajate huve, võitleb selle eest, et sotsialistliku tööga loodud väärtused tuleroaks ei langeks.

Millist kahju tekitab lahtipääsnud tuli

K. Tiiksaar

Inimeste elu ja tegevus on juba ammust ajast olnud lahutamatult seotud tulega. Juba kultuuri algastmel kasutas inimene tuld nii oma abilisena töö juures (puutüvede põletamine seestpoolt nendest paatide valmistamisel) kui ka elamistingimuste paremaks muutmisel (puuvilja ja liha küpsetamine, soojendamine, metsloomade eemalepeletamine jne). Algul piirdus inimene vaid loodusest, pikse ja tulemägede tegevuse läbi saadava tule säilitamisega, kuna kunstlik tuletegemine leiutati hoopis hiljem.

Tule keskse osa tõttu rahvaste algkultuuris tekkis inimestel ettekujutus tulest kui elusast ning hingestatud olendist, millest omakorda arenēs välja nn. tulekultus, s. o. tule kui elava olendi austamine. Tulekultuse ajendiks oli soov rakendada tuld inimesele kasutoovalt ning vältida tule väljatungimist koldest ja ta hävitavat levimist nii inimasulais kui ka looduses, aga samuti ka vajadus säilitada tuld püsivalt päevad ja ööd.

Tänapäeva inimesed, tundes loodusseadusi ja osates neid rakendada mitmesuguste nähtuste olemuse ja neid nähtusi põhjustavate asjaolude seletamisel, ei usu enam tule maagilistesse võimeteesse ega sellesse, et tuli võiks omada mõistust ja võimet oma vaenlastele takistamatult kätte maksta. Tulejumala müüdi kummutanud inimesed on õppinud põhjalikult tundma tule omadusi ja võimeid. Tänapäeva inimene on teinud tule oma sõbraks, allutanud ta oma taatele ja rakendanud ta oma teenistusse.

Me tunneme tuld kui valguse- ja soojuseandjat, kui abilist, mis aitab sulatada metalli (kõrgahjud), harida põldu (sisepõlemismootorite jõul töötavad põllumajandusmasinad), liikuda ja vedada raskeid koormaid maal, vees ja õhus.

Olles teadlikud tule hävitavast, laastavast toimest, kui ta inimese meelevalla alt välja pääseb, on välja töötatud vajalikud ettevaatusabinõud ning kehtestatud vastavad eeskirjad, mille täitmine tagab meile ohutuse tulega ümberkäimisel ning hoiab ära tule vallapääsmise.

Miks aga siiski sellest kõigest hoolimata esineb veel küllalt sageli juhtumeid, kus tuli, pääsnud välja temale määratud piiretest, paisub suureks ja sirutab oma sõrmed ahnelt hoonete, materjalide, ühiskondliku ja isikliku omandi ning muude vaevaga loodud väärtuste järele? Miks muutub inimeste sõber — tuli — tihtipeale meile vaenlaseks ja kasu asemel tekitab hoopis kahju?

Enamikul juhtudel on süüdi inimene ise. Oma hooletu või ebateadlikkusest tingitud väärade tegutsemisega loob ta tulele võimaluse varem või hiljem valla pääseda ja rasket hävitustööd teha. Ainult harukordsetel juhtumitel ei olene tulekahju tekkimine inimese tegevusest (pikse läbi tekkinud metsatulekahjud).

Vaatamata sellele, et tulekahjudega võitlemiseks on meie maal organiseeritud laialdane ja võitlusvõimeline, võimsa kodumaise tehnikaga varustatud sõjaväelistatud ja vabatahtlike tuletõrjeüksuste võrk, saavutab valla-pääsnud tuli mõnikord siiski suure ulatuse ja tekitab raskeid tagajärgi. Peamiseks põhjuseks on neil juhtudel asjaolu, et õnnetusest teatatakse tuletõrjele hilja ja viimase kohale jõudes on leegid juba niivõrd suureks paisunud, et tulekahju likvideerimine väikeste kahjudega osutub võimatuks. Samuti raskendab kustutustöid vee vähesus või selle puudumine tulekahju rajoonis, tugev tuul, mis sädemeid laiali kannab ja võib nii uute tulekollete tekkimisele kaasa aidata, jne.

Tulest tekiv kahju võib olla väga mitmesugune. Hävida võivad suured hooned, tehased, kallihinnalised seadmed ja sisustus. Kahju võib olla ka niisugune, et seda ei saa rahasse ümber hinnata (näit. ajalooliste ehituste, haruldaste esemete, raamatute, dokumentide jne. hävimine).

Kõige raskemaks kaotuseks on aga see, kui tulekahju tagajärjel hukuvad inimesed. Meie kõige kallima varan-

duse — inimese hukkmine tules on asendamatuks kaotuseks nii hukkunud omastele ja sõpradele kui ka kogu ühiskonnale.

Nagu statistika näitab, on tulekahjudel hukkunute hulgas 40% lapsi. See on tingitud peamiselt nende järelevalveta jätmisest. Üksinda koju jäetud laps, tundes igavust, otsib endale huvitavat ajaviidet. Sageli köidavad ta tähelepanu tuletikud. Kui tikutoos ei ole lapsele kättesaamatusse kohta pandud, on see varsti tema käes. Edasi pole aga enam vaja kuigi palju — tarvitseb vaid süüdata mõni tuletikk, pillata see sõrmede vahelt põlevatele esemetele (põranda- ja voodiriided, paber jne.), kui tulekahju ongi lahti.

1959. a. jaanuaris puhkes tulekahju Harju rajoonis ühes Alavere külanõukogu piirkonnas asuvas elumajas. Põhjuseks oli järelevalveta jäetud nelja-aastase Toivo mängimine lahtise tulega — süttisid Toivo riided, toa sisustus ja seejärel kogu maja. Tules hukkusid Toivo, tema kaheaastane vend Raivo ja neid päästma rutanud kahekümneaastane õde Helgi.

Väga raskete tagajärgedega lõppes ühes Chicago koolimajas 1959. a. tekkinud tulekahju, milles hukkus mitukümmend last.

Loomakasvatushoonetes puhkenud tulekahjudes hukkab mõnikord nii suuri kariloomi kui ka väiksemaid koduloomi ja linde. Loomade hukkamisega on seotud tavaliselt suurte kahjude tekkimine nii otseselt sellele majandile, kus tulekahju aset leidis, kui ka kogu riigile ja rahvamajandusele. Loomade hukkamise põhjuseks on tavaliselt asjaolud, et puudub nõuetekohane arv evakueerimisväljapääse ja -teid. Sageli on need küll olemas, kuid suletud kas koresööda, inventari või muuga ja seetõttu muudetud kasutamiskõlbmatuks. Ka loomapidamishoonetes töötavate või neid valvavate isikute ebaõige ja oskamatu tegutsemine ning paanikasse sattumine tulekahju avastamise korral võib põhjustada loomade hukkamise.

Suur kahju tekib igal aastal meie rahvamajandusele hoonete ja ehituste tulekahjudes hävimise tagajärjel. Praegu valitseb meil veel suur elamispinna puudus, kuid ikkagi hävib seda igal aastal sadu ruutmeetreid inimeste hooletuse tõttu tekkinud tulekahjudes.

Ei tohi ka unustada, et tavaliselt hävib mitte ainult elamispiind, vaid koos sellega ka korterite sisustus; hävi-

vad inimeste poolt aastatepikkuse töö ja vaevaga kogutud ja muretsetud mööbel, riided, raamatud. Asendamatuks kaotuseks on perekonna ajaloo, ühe või teise mälestusväärse sündmusega seotud esemete, dokumentide, fotode jne. hävimine.

Seoses kultuuri ja üldise elutaseme tõusuga on paljud inimesed soetanud endale isiklikud raamatukogud, väärtuslikud postmarkide, eksliibrise, müntide jne. kogud. Ei ole raske ette kujutada, missuguste kahjudega on seotud niisuguses korteris tulekahju puhkemine.

Rahvamajandusele võivad suurt kahju tuua tööstushoonetes puhkenud tulekahjud, kus peale kahju, mille moodustab hävinud masinate ja materjalide otsene rahaline väärtus, tekib veel nn. kaudne kahju. Selle suurus võib isegi ületada otsese kahjusumma. Kaudse kahju hulka kuuluvad tööseisakust, ruumide remontimisest ja riknenud seadmete taastamisest või uute seadmete hankimisest tingitud kulutused.

Samuti on tavaliselt suurte kahjudega seotud valmistodangu, toiduainete, tarbeesemete, vedelkütuse ja muudes ladudes tekkinud tuleõnnetused, sest seal on suhteliselt väikesele pinnale koondatud suurtes kogustes materiaalseid väärtusi.

Ülaltoodust selgub põhjus, miks just tööstusettevõtete ja ladude kaitsmisele pööratakse erilist tähelepanu. Suuremate objektide kaitseks on loodud spetsiaalsed tuleõrjekomandod, kelle ülesandeks on puhkenud tulekahjude kustutamine nende algstaadiumis, aga samuti ka pidev profülaktiline töö antud objektil (tuleohutuse kontroll, töötajate instrueerimine).

Meile kõigile meeldib käia kinos. Paljudele kujuneb meelde jäävaks sündmuseks muljeterikas teatriõhtu, kus hinge kinni pidades elatakse kaasa laval toimuvale. Nii linnades kui maal külastatakse elavalt kultuuri- ja rahvamaju — kuulatakse loenguid, jälgitakse huvitavaid kontserte nii tunnustatud kunstimeistrite kui ka isetegevuslaste ettekandes. Ja mitte ainult ei jälgita, vaid sageli esinetakse ka ise, näidates kõigile, mida on suudetud õppida ühel või teisel isetegevusalal. Meie vabariigi isetegevuslaste read tihenevad iga aastaga, esitatava kunstiline ja sisuline tase tõuseb pidevalt.

Seda kurvem on teada, et meie vabariigis esineb veel küllalt palju tulekahjusid kultuuriasutustes. On pikema-

tagi selge, kuidas näiteks halvas Paide rajooni Esna külanõukogu kultuuritööd Peetri rahvamaja hävimine tulekahju läbi 1959. a. algul. Suurte kahjudega oli seotud ka Rakvere rajoonis Võsu suvituskohas asunud kultuurimaja hävimine 1958. a. kevadel, mida eriti elavalt külastati suvituskohas puhkajate poolt suvekuudel. Tulekahju põhjus oli üsna lihtne — kevadpäikeses varakult kuivanud pilpakatusele kukkus korstnast väljalennanud säde, sädemest sai leek ja leegist tulekahju. Kui tekkinud õnnetust märgati, oli juba liiga hilja — hoonet ei suudetud enam päästa. Vähe, üsna vähe oleks olnud vaja vaeva näha, et kultuurimaja korstnad õigel ajal tahmast puhastada, kuid seda unustati teha ja nüüd tuleb uue kultuurimaja ehitamiseks kulutada tööd ja aega hoopis rohkem.

Ehkki Eesti NSV ei kuulu metsarikaste piirkondade hulka, katavad riigi- ja kolhoosimetsad meie vabariigi territooriumi siiski rohkem kui 20% ulatuses. Metsal on meie rahvamajanduses väga tähtis osa. Kui veel saja aasta eest kasutati puitu peaaegu eranditult ainult ehitusmaterjalina, tarbeesemete valmistamiseks ja kütteks, siis praegusel ajal on selle kasutamisala muutunud erakordselt avaraks. Puidust on saanud väärtuslik tooraine keemiatööstusele. Keemilisel töötlemisel muudetakse puit mitmesugusteks saadusteks, mille omadused erinevad puidu omast tunduvalt. Piisab, kui nimetada, et 1 m³ puidust võib valmistada 200 kg tselluloosi, 1500 m siidriiet, 600 poolsiidist kleiti või 4000 paari siidsukki. Kui siia veel juurde lisada, et puit on põhimaterjaliks tohtu hulga mitmesugustes tootmisharudes kasutatavate ainete ja materjalide valmistamisel, siis saab selgeks, missuguste kahjudega on seotud tule puhkemine «roheline kulla» — metsa massiivides.

Sageli aga talitavad inimesed metsas väga mõtlematult. Metsas käies suitsetatakse, tehakse kuival ajal lõkkeid kas otse metsas või selle vahetus läheduses, põletatakse hoolimatult rohkel arvul sädemeid tekitavat puitu jne. Alati ei tarvitse tulekahju puhkeda süüdlase metsas olles. Lõkkest lennanud säde võib samblasse sattudes ja seal küllaldaselt õhuhapnikku saades hakata immitsema ning leegiks paisuda hoopis hiljem. Selle tagajärjel tekkinud suures ja laastavas tulekahjus hävib sadade tihumeeprite kaupa meie rahvamajandusele nii vajalikku materjali. Seepärast olgem metsas lahtist tuld kasutades

äärmiselt ettevaatlikud! Tarbetu risk või lausa hooletus võib siin saada suure õnnetuse põhjuseks.

Selleks, et kaasa aidata nende kahjude vältimisele või tunduvale vähendamisele, mis vallapääsnuud tulekahjudega kaasneda võivad, peame kõik olema tulega ümberkäimisel ettevaatlikud ja valvsad. Lahtise tule õige ja ohutu kasutamise tingimusi tuleb hoolega tundma õppida ja neid selgitada teistele nii suusõnaliselt kui ka isikliku eeskujuga. Sellega aitame ära hoida tulekahjude puhkemise ja rahvamajandusele suurte kahjude tekkimise.

Millest tulekahjud tekivad

J. Lillmaa

Peaaegu kõik tulekahjud tekivad inimeste hooletusest ja ettevaatamatusest. Kui ahjud, pliidad, korstnad ja elektriseadmed oleksid nõnda korras, nagu seda tuletõrjujad nõuavad, ja kui kõik noored ja vanad tuleohutuse eeskirjadest täpselt kinni peaksid, tekiks tulekahjusid väga harva.

Tuletõrje statistika näitab, et 100 tulekahjust on 30 tekkinud katkistest või mitte õigesti ehitatud ahjustest, pliitidest ja korstnatest ning hoolimatusest kütmisel, 15 tulekahju on tekkinud laste vallatlemisest tulega, 14 tulekahju lahtise tulega hooletult ümberkäimise tagajärjel, 13 tulekahju kustutamata suitsu- või tikuotsa mahaviskamisest, 11 tulekahju vigastest elektrijuhtmetest või elektrisoojendusriistade voolu alla unustamisest, 2 tulekahju petrooleumilampide ja priimuste ettevaatamatust käsitlemisest ja ainult üksikud tulekahjud mitmesugustel teistel põhjustel, kuid ka nende tekkimisel on kaudselt süüdi olnud ikkagi inimene. Näiteks piksetulekahjud on tekkinud seal, kus ei ole üles seatud vastavaid kaitsmeid.

Kui tuletõrje valitsuse tulekahjude registreerimise raamatut sirvime, näeme täpselt, kuidas eespool nimetatud põhjustel on tulekahjud tekkinud.

Ahjud, pliidad, korstnad.

Tuletõrje eeskirjad hoiatavad: «Ärge jätke küdevat ahju valveta!» Kuid 26. augustil 1958 pani Abja rajoonis «Töö» kolhoosis üks perenaine sauna küdema ja läks ise karja juurde. Kui ta mõne aja pärast tuli ahju puid lisa-

ma, oli saun seest juba leekides. Perenaine hakkas nüüd küll tuletõrjet appi karjuma, kuid tuletõrjujaid ei olnud ligidal ja saun põles maha.

Keegi naine jättis Pärnu linna piirkonnas Laiksaare sovhoosis 22. veebruaril 1958 küdeva ahju ukse lahti ja läks ise õue talitama. Tuppa jäi kahe ja poole aastane tütreke. Kui ema mõne aja pärast tuppa tagasi tuli, lamas tütreke krampides põrandal. Tema kleit ja kõik riided olid ära põlenud ja keha täis hirmsaid põletushaavu. Laps oli arvatavasti läinud lahtise ahju juurde tulega mängima. Kuigi kannatadasaanu kiiresti haiglasse viidi, ei suutnud arstid tema elu enam päästa.

Tuletõrjeplakatiitelt võite lugeda tuleohutuse eeskirja: «Remontige õigeaegselt kütteseadmed!» Eha T. oli seda ka lugenud, kuid pliit tema toas oli pragunenud. Tulekeeled limpsasid pragudest välja ja tuppa tuli suitsu, kuid tulekahju ei tekkinud. Ehale näis, nagu oleksid tuletõrjujad talle ülekohut teinud, et määrasid 25 rubla. trahvi selle eest, et pliit oli remontimata. Ühel sügisõhtul tuli Eha töölt, riputas mantli pliidi kohale nõõrile kuivama — kuigi ka seda tuletõrjujad ei luba teha —, süütas pliidi alla lõkke ja läks ise poodi. Kui ta poest tagasi tuli, oli köök suitsu täis, köögi lagi ja kapp leekides. Kiiresti kohalekutsutud tuletõrje ei lasknud majal maha põleda, kuigi köögi lagi tuli parandada ja uus kapp osta, mis läks palju rohkem maksma kui pliidi remontimine. Kuid pliidi laskis Eha nüüd ka otsekohe ära parandada.

Tuletõrjujad käivad kontrollimas, kas korsten pööningul on valgeks lubjatud. Milleks see?

Hilda M-il oli korsten lupjamata. Pööningul kuivas pesu. Ta pani ahju küdema ja talitas paha aimamata toas. Mõne aja pärast köitis tema tähelepanu imelik kohin ja mühin pööningul. Ta jooksis välja ja nägi, et maja katus lõõmab leekides. Korstnas oli olnud pragu, kust sädemeid ja tulekeeli välja paiskus. Sellest süttis kuivanud pesu, mis rippus korstna ligidal. Tuletõrje suutis päästa toasisustuse, kuid lagi tuli parandada ja katus uus teha.

Kui Hilda oleks korstna valgeks lubjanud, oleks ta pesu kuivama riputades märganud, et korstnas on suitsunud pragu, millest võib tekkida tulekahju. Hilda oleks prao saanud saviga kinni määrida, lubjaga üle tõmmata ja — õnnetus oleks jäänud tulemata.

«Küttekollete ees põrandal peab olema kaitseplekk 50×70 cm.» Aga kodanik K-l Pärnu linnas seda ei olnud. Tulekahju ka seni ei juhtunud. Kuid 2. oktoobril 1958, kui K. pliidi alla tule oli teinud ja ise välja läinud, lipsas üks säde siiski põrandale ja leidis praos kuiva prügi, mis hakkas hõõguma ja põlema. Naabrid märkasid suitsu ja kutsusid tuletõrje välja. Uks murti maha, põlev põrand, vahesein ja mööbel suudeti enne kustutada, kui oleks sündinud suurem õnnetus.

Samuti oli kodanik S. Suure-Jaanis väga üllatunud, kui ühel õhtul koju tulles leidis korteriukse olevat lahti muratud ja sööks põlenud põrandalauad ahju ees veega üle ujutatud. Juba mitu aastat oli tal õnnestunud tuleohutuse nõudest mööda hiilida: oli jätnud kaitsepleki küttekolde ette löömata. Kuid tuleohutuse nõuete mittetäitmine põhjustab varem või hiljem ikkagi tulekahju. Kas teil kodus on kaitseplekk küttekolde ees?

«Laske korstnad õigeaegselt puhastada!» — Rosalie E. Abja-Paluojal ei lasknud korstnapühkijal suitsulõõre ja korstnaid puhastada ega puhastanud neid ka ise. 15. mail 1958 süttis tahm põlema. Korstnast väljalennanud sädemed langesid elumaja ja kõrvalhoonete katustele. Tulekahju hoiti ära, sest kohalerutanud tuletõrje ujutas katused veejuga üle. Rosaliel tuli tasuda trahvi 50 rubla.

Kabli külanõukogus Kiviaru metsavahi majas olid korstnad 5 kuud puhastamata. Tahma põlemisest süttis katus ja maja hävis tules.

Laste vallatlemine tulega.

8. jaanuaril 1958 oli Haapsalu rajoonis «Kalevipoja» kolhoosi ühes talus väike kuueaastane Eha ükski kodus. Ta leidis tikutopsi, mida ema ei olnud ära peitnud, kuigi tuletõrjujad hoiatavad isasid, emasid ja suuremaid lapsi, et tikud tuleb hoida väikestele lastele kättesaamatus kohas. Eha võttis tikud, leidis ka küünla ja läks pimedasse rehealla, kus olid väikesed kutsikad. Tütarlaps süütas küünla, asetas selle rehe põrandale ja hakkas kutsikatega mängima. Varsti oli Ehal kutsikatega mängimisest isu täis ja ta jooksis õue, küünla aga unustas rehe põrandale põlema. Kas kutsikad ajasid küünla ümber või põles küünal nii lühikeseks, et tuli süütas põrandal oleva prahi, seda keegi ei näinud. Kui tuletõrje kohale jõudis, oli

kogu kuur juba leekides ja põles ka elumaja. Eha ise nuttis hirmu pärast.

Väike Ants Lauristini-nimelises kolhoosis oli leidnud tüki kinolinti. Ta oli kuulnud, et see põlevat imehästi. Ants tahtis seda ka ise proovida. Et isa ja ema ei saaks teda selles ohtlikus toimingus keelata, võttis ta salamahiti tikud ja hiilis varjulisse loomalauta. Film süttis aga nii tuliselt, et Ants oli sunnitud selle maha viskama. Põlev film süütas laudas põhu. Ehmunud Ants ei olnud võimeline suurt tuld kustutama. Kuni jõuti tuletõrje välja kutsuda, olid kõik taluhooned juba leekides. Järele jäid vaid söestunud palgironid ja hunnik tuhka.

Nõva külanõukogus tahtsid õpilased Linda ja Heldur olla «täismehed» ja panna suitsud tossama. Suits ei tee aga kedagi täismeheks, vaid rikub tervist. Eriti kahjulik on suitsetamine noortele. Seda teadsid Linda ja Heldur ka, ega nad muidu hiilinud Jaagu talu põhukuuri, et seal vanemate nägemata suitsu teha. Märkamatu oli aga põhu sisse kukkunud kustutamata tiku- või suitsuots ja leek tõusis kiiresti nii suureks, et Lindal ja Helduril ei jäänud muud üle, kui hirmuga jooksu pista. Kuna Jaagu talus ei olnud telefoni tuletõrje kiireks väljakutseks, põlesid kõik talu hooned maha.

Õpilased, suitsetamine hävitab elurõõmu ja teeb palged kahvatuks, mahavisatud suitsu- või tikuots aga hävitab terve maja ja jätab kogu varandusest ainult tuhahunniku!

Tallinnas Heina tänavas olid pärast nääripäeva üksi kodus viie- ja kaheksa-aastane poiss. Toas seisis uhke näärikuusk. Poisid ei leppinud mängimisega ehitud nääripuu ümber, vaid tahtsid süüdata ka küünlad, nagu seda tegi isa nääriõhtul. Selle juures süttis aga okstele asetatud vatt ja varsti oli kuivanud puu üleni leekides. Põlesid juba ka aknaeesriided ja süttis tapeet. Tuba oli suitsu täis. Vanem poiss kui tulesüütaja puges hirmuga riietekappi, noorem aga jooksis kööki, kus hakkas karjudes nutma. Naabrinaine kuulis lapse nuttu ja avas köögi ukse. Köök oli ka juba suitsu täis. Ta haaras poisid süle ja jooksis tuletõrjet välja kutsuma. Kui tuletõrje köögis ja toas tule kustutas, leiti põlenud riietekapist vanem vend, kes oli suitsus lämbunud. Tema jalad, mis ulatusid kapist välja, olid söeks põlenud.

1958. aastal leidis Kukruse asulas aset väga kurb sündmus. Ema jättis ainult mõneks minutiks järelevalveta

koju oma kolmeaastase tütre Rita. Kui ta tупpa tagasi tuli, lamas tütreke põrandal. Lapse kehal olid rasked põletushaavad. Asja uurimisel selgus, et pärast ema lahku-mist oli väike Rita leidnud üles lõhnaõlipudeli ja soovist jäljendada vanemaid inimesi oli kallanud kogu selle sisu endale pähe. Pärast seda võttis ta lauale unustatud tikutoosi ja tõmbas ühe tiku põlema. Sellest süttisid lapse lõhnaõliga läbiimbunud juuksed ja raske õnnetus oligi käes. Mõni tund hiljem tütarlaps suri.

22. septembril 1959 puhkes tulekahju Põlva rajoonis ühe kolhoosniku majapidamises. Asja uurimisel selgus, et väikesed omapead jäetud lapsed olid kätte saanud tule-tikud ja teinud tule tупpa, kapi taha. Kui tuli suureks läks, põgenes vanem poiss toast, jättes oma väikese ven-na üksi põlevasse ruumi. Tänu kiiresti kohalesaabunud tuletõrje otsustavale ja julgele tegevusele, suudeti siiski laps päästa ja põlev hoone kustutada.

20. juulil samal aastal süütasid Obinitsa külanõukogus (Võru rajoon) loomade juurde valvesse jäetud lapsed lõkke metsa lähedusse. Lõkkest süttis kuivanud rohi. Tuli kandus edasi ja hävitas ära kaks hektarit väärtuslikku metsa. Mis nendest asjatult hävinud puudest oleks saanud valmistada?

Lahtine tuli, hõõguvad söed ja tuli-ne tuhk.

1959. a. aprillis hakkas Halliste kirikuõpetaja põletama oma aiamaalapil vanu kartulivarsi. Ilm oli tuuline. Kui ta vähe hiljem silmad maise töö juurest üles taeva poole tõstis, märkas ta ehmudes, et ka elumaja katus, 20 meet-rit kartulivarte lõkkest eemal, põles leekides. Pastor jook-sis tuletõrjet välja kutsuma. Selle aja jooksul oli tuul lendsädemeid kandnud juba naabermajade ja isegi kiriku katusele. Kohalik tuletõrje ei suutnud üksi mitut hoonet korruga kustutada. Kuni saabus abi kaugematelt naabri-telt, oli tuli kirikus juba nii kurjalt hakanud mölla-ma, et hävis ka ajalooline orel, mida peeti paremaks kogu Euroopas.

Heinrich K. viis 6. jaanuaril 1958 Pärnu linnas keldris-e kartulite soojendamiseks pangega hõõguvaid süsi. Õn-neks märkasid naabrid õigeaegselt suitsu ja suutsid süt-tinud prahi ning õled enne kustutada, kui oleks maha põ-lenud kelder ja elumaja.

Haapsalu linnas jättis kodanik Rosina V. lauta põleva laterna, sest kanad munevad valgustatud ruumis paremini kui pimedas. Kanad ajasid aga laterna ümber ja sellest pääses lendu «punane kukk». Kui tuletõrjujad kohale jõudsid ja punase kuke «puuri panid», oli tules hävinud juba lauda katus, osa seinu ja 13 kana.

9. juunil 1958 koristas kodanik Heleene S. Haapsalu rajoonis Kalinini-nimelises kolhoosis Otsa talus pliidi suu eest prahi ja viskas selle loomalauda läve ette. Prahis oli aga ka pliidiuksest nähtamatult mahakukkunud sädemeid, mis süütasid loomalaudas põhu. Tules hukkusid kõik talu hooned.

Samas rajoonis viis Vilja V. toaahjust hõõguvaid süsi kööki pliidi läitmiseks. Kuidas mõned söed või sädemed maha kukkusid, seda ta ei pannud tähele, küll aga märkas hiljem lõõmavat leeki, mida ei suutnud enam kustutada. Eluhoone põles koos kõrvalhoonetega maha.

Kustutamata suitsu- või tikuots.

Kodanik Vladislav B. parandas Stalini-nimelises kolhoosis Saueaugu talu katust. Et mitte raisata aega katuselt maharonimisega, pidas ta ka suitsutunnid katusel. 30. juunil süttis aga mahavisatud suitsuotsast pilpakatus ja tuli hävitas ühe katuse all oleva elumaja, rehetoa ja rehealuse, lauda, aida, majakraami ning toiduained.

Kaks napsivenda Sults ja Kalja said Penuja sovhoosi Uue-Kariste osakonnas 8. märtsil palka. Nad hakkasid naistepäeva «pühitsema» ja uinusid lõpuks kontoriruumis, hõõguvad suitsud arvatavasti näpuvahel. Öösel alarmeeriti tuletõrje. Põlev ruum ja diivan kustutati, kuid Sults ja Kalja olid paksus mürgises suitsus lämbunud ega ärganud enam ellu.

Tapa rajoonis käisid mehed kolhoosi hobusefallis ja leidsid seal tuulevaikse koha ka suitsetamiseks. Hiljem eemal põllul töötades märkasid nad ehmudes, et tallist kerkib suitsu ja leegid. Kuni jõuti tuletõrje välja kutsuda, oli suur tuul kandnud tulelonte ka naabermajade katusetele. Tall oli seest tuld juba nii täis, et isegi hobuseid ei saadud enam tallist välja tuua. Tallis mahavisatud kustutamata suitsuots hävitas kaheksa hoonet ja üksteist hobust. Kuus hoonet suutsid tuletõrjujad kustutada.

Vigased elektrijuhtmed ja voolu alla unustatud elektrisoojendusriistad.

Pärnus oli kodanik K. hädas elektrilülitiga. See ligises

ja logises ning andis sageli näppude pihta särtsu. Kuid K-l oli kahju raisata paari rubla, et osta uus lüliti. 9. jaanuaril 1958, kui peremees ei olnud ise kodus, oli katkine lüliti iseseisvalt vallatlema hakanud. Kaaskodanikud märkasid toast väljavoolavat suitsu ning kutsusid tuletõrje kohale. Tapeet ja sein katkise lüliti ümber kustutati. Korterite remont läks meltele nüüd palju kallimaks maksma. Kuid kogu tuba ning maja oleksid võinud maha põleda.

Tallinnas Nooruse tänavas tahtis perenaine hommikukohvi keeta ja lülitas elektripliidi sisse. Kuid voolu ei olnud. Perenaine võttis petrooleumikeetja. Kui hommikutoit oli valmis, kustutas perenaine keetja ja asetas selle ettevaatamatult elektripliidile. Jättes tuppaga magama oma väikese lapse, lukustas ta ukse ja tõttas tööle. Vool tuli juhtmetesse, väljalülitamata jäetud elektripliit hakkas hõõguma, sellel asetsev petrooleumikeetja läks nii tuleseks, et plahvatas. Kogu köök oli silmapilkselt leekides. Kui tuletõrje, kes linnas mõne minutiga kohale jõudis, kustutas köögi, oli väike poiss teises toas suitsu sees juba lämbunud.

Pärnus unustas kodanik T. kodunt lahkudes elektripliidi voolu alla. Kui majaelanikud suitsu märkasid ja korteriukse lahti murdsid, oli laud juba leekides. Hooletus läks seekord vähe maksma: rikutud laud, lahtimurtud uks ja 50 rubla trahvi.

Suure-Jaanis unustas keegi naine triikraua välja lülitamata. Kui tuletõrje kohale jõudis, oli läbi põlenud lina, tekk ja laud.

Sompa alevis jättis ema oma nelja-aastase Raja üksi tuppaga. Tütarlaps lülitas elektripliidi sisse ja hakkas selle peal küpsutama paberist pannkooke. Paberid süttisid põlema ja süttis ka ehmunud tüdrukukese kleit ning kõik riided. Kell 5 õhtul juhtus õnnetus, kell 5 hommikul suri väike Raja saadud põletushaavadesse haiglas.

Petrooleumilambid ja priimused.

1958. a. hakkas Hiiumaal Käina 7-klassilise kooli direktor põlevasse lampi petrooleumi kallama. Tuleohutuse eeskirjad on selle aga rangelt keelanud. Kuum petrooleum plahvatas, direktor ise sai surma ja koolimaja põles maha.

Jõhvi rajoonis Alajõe külas valmistas kodanik P. petrooleumikeetjal lõunatoitu. Petrooleum lõppes otsa.

Kuna P. ei mallanud aega viita petrooleumi toomisega poest, hakkas ta kuuma keetjasse kallama käepärast olevat bensiini. Keetja plahvatas ja köök oli silmapilkselt elavat tuld täis. P. jooksis ise karjudes ja üleni põledes õue, kuid kaks väikest last said tulesurma ning maja põles maha.

Muid tulekahjude põhjusi.

30. märtsil 1958 süttis Lääne-Nigula võitööstuse Vormsi koorejaama katus katlamaja korstnast väljalennanud sädemest. Tules hävis katus, lagi, osa seinu ja aknaraamid. Selline suur kahju oleks jäänud tulemata, kui võitööstuse juhataja oleks katlamaja korstna õigeaegselt varustanud sädemetepüüdja või -kustutajaga.

13. jaanuaril 1958 laskis Pärivere sovhoosi Jänesselja osakonna tsehhimeister veetorni kinnikülmunud torusid lahti sulatada leeklambiga, milline toiming tuleohutuse eeskirjades on keelatud. Sellest süttis veetorni soojendusmaterjal sõrestikseinas. Vee puudumisel katsuti tuld kustutada piimaga, kuid selle tagavara lõppes varsti otsa. Appi kutsuti Pärnu tuletõrjekomando. Veetorn kustutati ja suurem kahju hoiti ära.

9. juulil 1958 põles Lihula rajoonis «Arengu» kolhoosis maha saeveski. Tules hukkus saekaater, sindlimasin ja osa puitmaterjali. Tuli sai alguse lahtist tüüpi elektrimootorist, mille kolhoosi esimees oli lasknud üles monteerida, rikkudes tuleohutuse eeskirju. Esimees võeti vastutusele.

1957. a. suvel pani üksainus piksepilv Lihula rajoonis põlema mitu hoonet, mis olid piksekaitsmetega varustamata. Kuna hooned süttisid üksteise järel mõneminutiliste vaheaegadega, ei suutnud tuletõrje kõiki üheaegselt kustutada.

Need on vaid üksikud näited tulekahjust. Kogu vabariigis esineb aga tulekahjusid hoopis sagedamini ning peaaegu kõik nad on tekkinud inimeste hooletusest ja tuleohutuse eeskirjade mittetäitmisest.

Me ei tohi lasta tuel hävitada nii palju väärtusi, mida on loonud nõukogude inimeste käed. Me ei tohi lasta hukkuda tules inimestel ja väikestel lastel, kes ise ei suuda mõista, kui ohtlik on mängida tulega.

Noored, olge alati ettevaatlikud tulega ümberkäimisel! Astuge vabatahtliku tuletõrje noortesalga liikmeks, õppi-

ge tundma tulekahjude tekkimise põhjusi ja tulekahjude vältimise võimalusi. Sellega aitate kaasa oma kodumaa õitsengule ja teie eneste, teie vanemate ja naabrite kodu-
sid ei saa tuli siis kunagi tuhahunnikuiks muuta.

Tuleohutuse nõuded elumajade kohta

H. Arro

Tulekahjude tekkimise põhjustest on juba juttu olnud ja seepärast mainime ainult meeldetuletamiseks, et enamikus tulekahjudes on süüdi olnud inimesed ja enamik tulekahjusidki on tekkinud seal, kus inimesed elavad, s. o. elumajades.

Et tulekahjud elumajades tekkida ei saaks, peavad inimesed oma toimetustes tulega eriti ettevaatlikud olema ja elumajas ning selle ümbruses teatud korra looma ja seda korda pidevalt säilitama.

Elumaja pööning peab olema puhas. Seal ei ole lubatud hoida mingit kraami ega esemeid, välja arvatud talveakna raamid, mis peavad ka korralikult laotud olema ning asuma eemal sissekäigust ja korstnatest. Pööningu põrand peab olema kaetud kas savi- või liivakorraga. Mingil juhul ei tohi lubada pööningu katteks kasutada saepuru, turvast, laaste, puulehti jm. süttivat materjali. See nõue tuleneb asjaolust, et juhuslikust sädemest, mis võib pööningule korstnast või isegi väljast sattuda, ei teki tulekahju.

Korstnad peavad pööningu osas olema krohvitud ja lubjatud: kui valgele korstnale tekib pragu, saab selle kohe avastada.

Kohtades, kus korsten läbib lage ja süttivast materjalist katust, peab olema tellis-vahemüüritis, katusel aga plekk, mis jätab korstna ja katuse süttivate osade vahele vähemalt 13 cm vaba ruumi.

Pööninguaknad olgu klaasitud ja alati suletud.

Suuremate majade pööninguukseid peavad olema lukustatud, uksele aga silt, millel on kirjutatud, kus asub pööninguukse võti.

Trepikojad, esikud ja koridorid on mõeldud selleks, et inimesed saaksid takistamatult liikuda ning vajaduse korral mööblit sisse või välja toimetada. Et seda saaks

takistamatult teha, peavad nii trepid kui ka esikud ja koridorid alati vabad olema. Nendesse kohtadesse ei tohi asetada mingeid esemeid: ei mööblit ega muud majakraami, sest juhul kui majas puhkeb tulekahju ja kõik inimesed tormavad oma korteritest välja, takistab iga pisemgi kastike või muu ese normaalset liikumist ning neile esemeile komistades võivad inimesed kukkuda ja tõsiseid kehalisi vigastusi saada.

Mitmekorruselistes elumajades on olemas suured keldiruumid, kus tavaliselt on ka elanike puukuurid ja juurvilja panipaigad. Ka nendes ruumides peab olema kindel kord, ja nimelt: valikäigud ja läbipääsud peavad alati vabad olema, sinna ei tohi mingeid esemeid ja ka küttepuid laduda. Keldris käimiseks ei tohi kasutada tuletikke, küünalt, petrooleumlampi jts. — selleks olgu kas elektritaskulamp või latern. Keldrisse ei tohi küttekoldeid üles seada. Keldri aknad olgu terved, muidu võib sinna keegi kogemata kustutamata sigaretiotsa visata.

Hoov ja maja ümbrus olgu alati puhas. Süttiv praht, nagu laastud, õled jne., tuleb kohe eemaldada, sest selline praht võib kergesti süttida, kui keegi sinna kustutamata tuletiku või sigareti viskab. Hoonete vahetusse lähedusse ei ole lubatud puid ja muud süttivat kraami asetada. Ei tohi tõkestada juurdepääsu majale ja teistele hoonetele. Vabad juurdepääsud peavad olema ka tuletõrje veevõtukohtadele ja kustutusabinõudele.

Iga ühe- ja kahekorruselise elumaja juures peab olema redel, millega katusele saaks pääseda. Katusel olgu teine redel, mis kuni katuse harjani ulatub.

Kui majas on üldkasutatav telefon, peab selle juures seinal olema sedel tuletõrje väljakutse telefoninumbriga.

Ahikütteseadmete tuleohtlikkusest

H. Arro

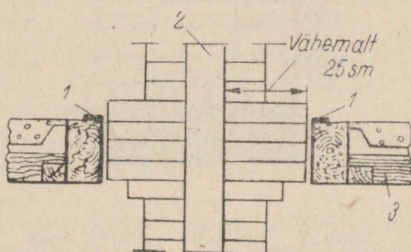
Kõige rohkem tuleõnnetusi tekib ahikütteseadmetest. Eks ole ahi see, mis meile külmadel aastaaegadel sooja annab, ja pliit — seda tuleb isegi kõige palavamal päeval tuliseks teha, sest toiduvalmistamisel teisiti läbi ei saa.

Kuid iga nimetatud põhjusest alguse saanud tulekahju põhjalikul uurimisel on selgunud, et tegelikeks süüdlas-

teks olid siiski mitte ahjud, pliigid jne., vaid inimesed, kes neid kasutasid, aga ahjude ja pliitide kasutamisreegleist kinni ei pidanud.

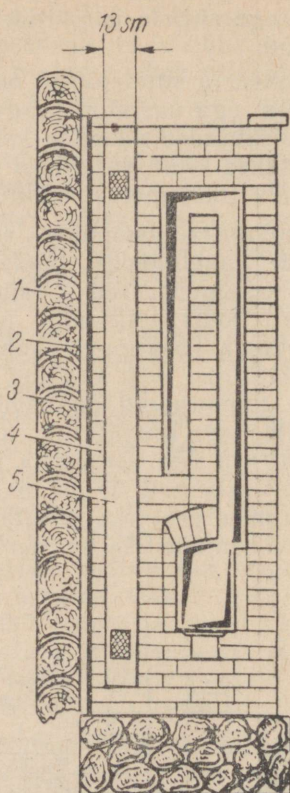
Kui pliit, ahi, korsten ja suitsulõõrid on korras ja nendes pole ei nähtavaid ega varjatud pragusid, kui nad on õigesti, kehtivate tuleohutuse nõuete kohaselt ehitatud ja kui kütmisel peetakse kinni vajalikest nõuetest, siis ei saa kunagi nende läbi tuleõnnetust tekkida.

Et ära hoida puitkonstruktsioonide süttimist suitsukorstnate ja -lõõride vahelagedest läbimineku kohtades, ehitatakse tule tõrje-vahemüüritised. Vahemüüritiseks nimetatakse korstna või lõõri tellisseina paksendust süttivate konstruktsioonidega kokkupuute kohtades. Kui puitkonstruktsioon on süttimise eest kaitstud (s. t. vahemüüritisega vahetult kokkupuutuvad puitosad on kaetud asbestpapiga või savileotises immutatud kahekordse vildikihiga), peab korstna või lõõri sisepinna ja puitkonstruktsioonide vahel olema vähemalt 25 cm paksune vahemüüritis (joon. 1). Süttimise eest kaitsmata puitkonstruktsiooni korral peab vahemüüritise paksus olema vähemalt 38 cm.

Joon. 1. Suitsukorstna vahemüüritis. 1 — savileotises immutatud vilt; 2 — suitsulõõr; 3 — süttivast materjalist vahelagi.

Ahjude ehitamisel tuleb jälgida, et süttivatest materjalidest seinte või vaheseinte ja ahjude vahele jääks vähemalt 13 cm laiune vahe (õhuvähe). Vaheruumi peab puitseinast eraldama joon. 2 näidatud viisil ehitatud eralduskiht, nn. «külmveerand».

Joon. 2. Puitseina juures asuv kinnise vaheruumiga ahj.

1 — puitsein; 2 — laudadest kiip; 3 — savileotises immutatud kahekordne vildikiht; 4 — «külmeveerand»; 5 — vaheruum.

Kõige sagedamini juhtuvad tuleõnnetused siis, kui jäetakse küdevad ahjud ja pliivid järelevalveta. Küttekoldest väljalangenud hõõguv süsi või säde võib süüdata ahju või pliidi ette jäetud prahi ja ka teised süttivad esemed. Valveta jäetud küttekolde võib tuli tõmbuse suurenemise tõttu eriti intensiivselt põlema hakata, mis omakorda lõõ-

rid üle kuumendab. Lõõride kas sihilik või mittesihilik ülekuumendamine on samuti üks tulekahju põhjustajaid. Ahjude ülekuumisest tekib kõige sagedamini tulekahjusid talvel, kui tahetakse pakasest ühekordse kõva kütmisega jagu saada. Palju ohutum on sellistel juhtudel kütta ahju mitu korda päevas mõõdukalt kui üks kord ja kärealt.

Eriti ohtlik on katkiste ahjude ja pliitide kütmine. Neil juhtudel võib tulekahju ka siis tekkida, kui inimene ise kodus viibib.

Ahjudes ja lõõrides tekkivaid pragusid saab kergesti avastada, kui küttepinnad on valgendatud. Lõhe koht muutub sealt väljatungiva suitsu tõttu mustaks ja me tunneme kohe vea ära. Avastatud praod ja lõhed tuleb viivitamata saviga kinni määrada. On tarvis meeles pida da tõsiasja, et ahju parandamine ei nõua vahest rohkem kui peotäis savi, kuid selle tegemata jätmine võib kogu majapidamise hävitada.

Kevadel ja suvel on mitmed tulekahjud, eriti maal, saanud alguse tahma põlemisest.

Ahjude-pliitide kütmisel koguneb lõõridesse ja korstnatesse palju tahma. Tahm koosneb peamiselt kütuse pisketest osakestest, mis küttekoldes ära põleda ei jõudnud. Eriti palju koguneb tahma lõõridesse talvel, kui köetakse sagedamini ning sealjuures korstnad ja lõõrid jäetakse tahmast puhastamata. Lõõride tahmumine oleneb ka kütusest: kuivade puudega kütmine annab vähem tahma, märjad puud ja põlevkivi aga palju.

Kui tahma põlemine tekib kevadel või suvel — soojal kuival ajal —, võivad korstnast väljalennanud sädemeist süttida katused.

Tahma põlemine kulgeb väga intensiivselt ja lõõrides tekkinud sisemine surve paiskab ka kõige pisemast praost välja tuld ning sädemeid.

Tahma põlemise ja sellega kaasnevate tuleõnnetuste vältimiseks on vaja, et korstnad ja lõõrid oleksid perioodiliselt tahmast puhastatud. Kehtivate tuleohutuse normide kohaselt peab elumajades korstnaid ja lõõre puhastama iga kahe kuu jooksul üks kord. Seal aga, kus köetakse pidevalt, näiteks sööklate köökides, pesuköökides, karjaköökides jne., tuleb tahmapuhastamist teostada kaks korda kuus. Korstnaid puhastagu kušeline korstnapühki ja, kes on vastava ettevalmistuse saanud ja seega korraliku töö teeb.

Väga ohtlikku olukorda seavad end need, kes küttekol-
desse tule süütamisel kasutavad petrooleumi ja bensiini.
Eks tule tegemine, eriti kui puud on märjad, ole päris
raske ülesanne, ja siis püütaksegi bensiini- või petrooleu-
mipudel appi võtta. Et aga niisugused tulesüütamise kat-
sed kurvalt lõpevad, sellest räägivad mitmed tulekahjud,
mis niimoodi alguse said, ja õnnetused inimestega (ras-
ked põletushaavad).

Ja lõpuks mõni sõna nn. ajutistest ahjustest.

Külmadel talvedel, eriti kui olemasolevad kütteseadmed
kasutamiskõlbmatuks on muutunud, püütakse olukorda
parandada ajutiste metallahjude ülesseadmisega. Ja kui
esialgu saadaksegi külmast jagu, siis varsti on platsis
teine ja palju õelam vaenlane kui pakane, ja see on tule-
kahju. Ajutiste ahjude ülesseadmine on sama mis teadli-
kult tulekahju tekitamine. Kehtivate tuleohutuse eeskirja-
de kohaselt on ajutiste ahjude ülesseadmine keelatud.

Teeme eespool toodust kokkuvõtte. Kütteseadmete kasu-
tamisel peame kinni järgmistest nõuetest:

— kütta võib ainult korras ja täiesti terveid ahjusid ja
pliite;

— köetavate ahjude ja pliitide lähedale ei tohi asetada
süttivaid esemeid;

— küdevaid ahje ja pliite ei tohi järelevalveta jätta ega
väikeste laste hooleks usaldada;

— iga küttekolde ette peab puitpõrandale olema kinni-
tatud plekktahvel 70×50 cm;

— mitte lubada lastel iseseisvalt ahjusid kütta;

— hoolitseda, et korstnad ja lõõrid oleksid regulaarselt
tahmast puhastatud.

Elektrist ja selle tuleohtlikkusest

H. Arro

Elekter kui üks energia liike võeti inimese poolt kasu-
tusele mitte väga ammu. Kui tule kasutamist võib arves-
tada kümnete tuhandete aastatega, siis elekter oli alles
mõnikümmend aastat tagasi isegi suuremates linnades
veel harulduseks. Aga et elektri kasutamine on mugav,
levis see väga kiiresti ja praegu on juba vähe leida koh-
ti, kus veel elektrit sees ei ole.

Tõepoolest, kas pole tore õhtul koju tulles lülitinupule vajutada, ja tuba on silmapilkselt valge nagu päeval; istuda diivanile ja lülitada sisse raadiovastuvõtja, kusjuures ei tarvitse muret tunda patareide ja akumulaatorite eest. Pesutriikimine ei valmista perenaisele elektritriikrauaga enam suurt muret, aga elektripliit, elektriteekann, tolmuimeja ja paljud teised agregaadid ja seadmed, mida me kasutame ja mis meie igapäevast elu kergendavad, poleks mõeldavad, kui puuduks elekter.

Veelgi rohkem kasutab elektrit tööstus ning ka põllumajanduslikus tootmises on juba raske ilma elektrita läbi saada.

Kuid inimesed unustavad sageli ühe asja, ja nimelt, et ka elektril on omad pahed, mis tulenevad peamiselt inimeste hooletusest ja lohakusest elektri kasutamisel.

Tuletõrje praktikast on teada, et paljud tulekahjud on alguse saanud elektrist, elektririistadest. Näiteks puhkes 1959. a. Tallinnas Tatari t. 20—2 tulekahju. Selgus, et perenaine oli pärast pesu triikimist elektritriikraua voolust välja lülitada unustanud ja ise kodunt lahkunud. Ülekuumenenud triikraud süütas laua.

Suurem osa tulekahjudest elektrist tekib siis, kui unustatakse elektririistad pikemaks ajaks voolu alla ja jäetakse nad järelevalveta; kui rikutakse elektriseadmete, juhtmete ja lülitite terviklikkust; kui kasutatakse omatehtud seadmeid, kaitsekorke jne.

Elektriseadmete kasutamise reegleid pole raske täita, ja kui ei taheta, et tuleõnnetus juhtuks, tuleb neid kindlasti arvestada.

Kõigepealt ei tohiks lubada lastel iseseisvalt elektrisoojendusriistade — elektripliitide, triikraudade jne. — kasutamist, sest kui juba täiskasvanud inimene unustab, siis üks lapsega juhtu seda mitu korda sagedamini.

Ei tohi rikkuda elektrijuhtmete isolatsiooni; nendesse ei tohi naelu lüüa, neid lõigata, ukse vahele pigistada, sest katkenud isolatsiooni kohast võivad juhtmete metallsooned omavahel ühineda ja lühiühenduse tekitada.

Ka kõik muud elektriliinide osad peavad alati korras olema. Lülitid, seinakontaktid ja pistikud peavad terved olema, mitte logisema.

Igasse majja, igasse korterisse, sinna, kust elektrijuhtmed sisse tulevad, on asetatud voolumõõtja ja kaitsmed

ehk kaitsekorgid. Elektrikaitsmetel on väga suur tähtsus, nad kaitsevad nimelt kogu korteri elektrijuhtmestikku. Sageli aga see asjaolu unustatakse, ja kui kaitsekork läbi põleb, asendatakse see enda parandatud kaitsekorgiga, mis juba ei kaitse, vaid vastupidi — ise tuleõnnetuse põhjuseks võib saada. Sellepärast ei tohi kasutada nn. endavalmistatud kaitsmeid. Praktiliselt kõige sobivamaks on automaatkork, mille hind on küll kallis, kuid mis see-eest teenib kauem ja on tegevuskindlam.

Elektrilamp ehk pirn paistab esialgu kõige ohutum elektrivoolu tarvitaja olevat, kuid täiesti ohutu ta siiski ei ole. Kui teist keegi on käega puudutanud põlevat elektripirni, on ta käe kiiresti sellest eemaldanud. Pirni klaaspind võib nimelt kuumeneda mitmesaja kraadini, ja kui selle läheduses leidub süttivaid esemeid: paberit, riiet, puitu jm., võivad need kergesti tuld võtta. Sageli ju kasutatakse paberist või riidest lambivarje, aga kui need on asetatud elektripirnile liiga lähedale, ongi tulekahju lahti. Seepärast tuleb alati jälgida, et elektrilamp ei satuks süttivate esemete lähedale.

Elektripliitide, elektritriikraudade jne. kasutamisel olgu nad asetatud tulekindlale alusele. Selliseks aluseks võib olla näiteks telliskivi, asbestist või vilgukivist vastava paksusega plaat. Plekist või traadist punutud alus, kui see on puitesemetele asetatud, ei kaitse süttimise vastu kuigi kaua.

Lõpuks paar sõna elektrivõrgu ülekoormamisest. Vahel on nii, et korraga on tarvis kasutada elektripliiti, teekannu, triikrauda, tolmuimejat jne. ning kõik nad lülitatakse üheaegselt seinakontakti. Seejuures unustatakse, et elektrijuhtmed on arvestatud ainult teatud koormusele. Kui see ületatakse, hakkavad juhtmed kuumenema ning teatud aja möödumisel võib süttida juhtmete kummist isolatsioon, sellest aga tapeet, seinad jne.

Nii et üheaegselt ei maksa mitut voolutarvitajat kasutada.

Kui juhtub, et elektrijuhtmed, elektrit tarvitavad agregaadid või riistad põlema süttivad, siis peab meeles pidama, et neid veega kustutada mingil tingimusel ei tohi, sest vesi juhib hästi elektrit ja see, kes vett voolu all olevaile elektrijuhtmetele või seadmetele viskab, võib saada surmava elektrilöögi.

Voolu all olevate elektrijuhtmete ja elektririistade sүttimisel tuleb need kõigepealt voolust välja lүlitada. Selleks keeratakse kaitsekorgid välja. Kui see on tehtud, võib põlevaid elektriseadmeid ja juhtmeid kustutada kõigi käepärast olevate kustutusvahenditega.

Voolu all olevaid elektriseadmeid ja juhtmeid võib kustutada ainult süsihappekustutiga.

Gaasipliitide ja gaasikütteseadmete tuleohtlikkus

H. Arro

Tallinnas ja teistes suuremates linnades kasutatakse üha rohkem gaasipliite. Neil on palju eeliseid. Gaas vabastab perenaised küttepuude muretsemise vaevast, pliit ise võtab vähe ruumi ja tule süütamine gaasipliidis on kerge ning kiire, ja mis meie arvates kõige tähtsam — gaasikütteseadmed ei ole nii tuleohtlikud kui tavalised kütteseadmed.

Kuid ka gaasipliit pole siiski päris ohutu.

Majapidamisgaas ise on juba inimesele ohtlik, seda sisse hingates võib inimene surma saada. Seepärast, kui ruumis on tunda gaasi lõhna, tuleb kohe avada aknad ja ukсед ning ruumid hästi tuulutada. Kui gaasipliidi kraanid olid lahti unustatud, tuleb need kohe sulgeda. Ruumis, kus on tunda gaasi lõhna, ei tohi elektrivalgust sisse lүlitada ja lahtist tuld kasutada, sest lahtine tuli, isegi ainus sädemeke, võib tulekahju (plahvatuse) tekitada.

Põlevaid gaasipliite ja -ahje ei tohi järelevalveta jätta. Pärast nende kasutamist tuleb kraanid korralikult sulgeda ning kogu pliit või ahi gaasijuhtmest üldkraani abil välja lүlitada.

Gaasipõletite süütamisel tuleb enne tuletikk põlema tõmmata, see põleti juurde asetada ja alles siis avada ettevaatlikult gaasikraan.

Alaealistel lastel gaasipliitide süütamist või nende järelevalve teostamist ei maksa lubada. Järelevalveta või alaealise lapse hoolde usaldatud küdev gaasipliit võib nimelt väga tõsiseid ebameeldivusi valmistada. Intensiivse leegi puhul võib vesi nõust, mis pliidile asetatud, üle keema hakata. Kui aga vesi gaasipõletile satub, kustutab ta leegi ja gaas valgub ruumi.

Kui ruumi on kas purunenud gaasitorustikust või lahtiuunustatud kraanist gaasi valgunud, on küllalt ühestain-sast sädemest (näiteks tuletiku süütamisest, elektrilüliti nupule vajutamisest), et tekiks plahvatus. Plahvatusei tekkinud kuumusest võivad süttida kardinaid, tapeet ja muud tuldvõtavad esemed. Samast plahvatusest süttib ka gaasijuga, mis purunenud torustikust välja tungib ja jääbki leegina põlema.

Sellistel juhtudel tuleb kõigepealt sulgeda gaasitorus-tiku kraan, mis asub väljaspool korterit, seejärel võtta abinõud tarvitusele põlevate esemete kustutamiseks kõigi käepärast olevate vahenditega ning välja kutsuda tule-tõrje ja gaasiavariiteenistuse valvemeister. Kõik ruumid tuleb seejärel hästi tuulutada.

Gaasileeki saab kustutada ainult gaasitorustiku sulge-mise teel vastava ventiili abil.

Petrooleumiseadmete kasutamisest

H. Arro

Kuigi elekter on tunginud juba kõige kaugematesse kohtadesse ja elektrituled säravad õhtuti mitte ainult lin-nades ja töölisasulates, vaid ka kolhoosikeskustes, küla-des ja üksiktaludes, on meil veel siiski paiku, kuhu elekt-riliin pole senini ulatunud ja kus pimeduse peletamiseks kasutatakse vana veterani — petrooleumilampi.

Ka toidu valmistamiseks, eriti suvel, kui pliidi kütmine kipub tuba liiga soojaks tegema, on kasulikum priimust või petrooleumigaasi pliiti kasutada.

Nii petrooleumilambid kui ka priimused, petrooleumi-gaasi pliidid ja teised taolised seadmed, kui nad korras on ja kui ei rikuta nende kasutamise reegleid, ei ole ohtlikud.

Kuid tulekahjude statistika näitab, et igal aastal juhtub meie vabariigis palju raskeid tuleõnnetusi, mis saavad alguse nimetatud petrooleumiseadmetest nende kasuta-misreeglite rikkumise tagajärjel.

Et aru saada, milles seisneb petrooleumiseadmete tule-ohhtlikkus, on vaja kõigepealt lähemalt tutvuda petrooleu-mi omadustega. Petrooleum on kergestisüttiv vedelik, mida saadakse naftast utmise teel. Petrooleumi on mitut

liiki, näiteks valgustuspetrooleum, traktoripetrooleum, lennukipetrooleum jne. Kõigi nende liikide omadused on erinevad ja tuleohtlikkuse seisukohast lähtudes ei ole nad ühtemoodi kardetavad. Traktoripetrooleum on tunduvalt ohtlikum kui valgustuspetrooleum sellepärast, et juba tavalise toatemperatuuri juures ($+15^{\circ}\text{C}$) on tema auramine vabalt pinnalt niivõrd intensiivne, et petrooleumiaurud, segunedes õhuga, moodustavad segu, mis juba ainsast sädemest plahvatab. Tavaline valgustuspetrooleum aurab nõrgemini ja isegi kõige palavamas toas (kuni $+50^{\circ}\text{C}$) ei moodusta tema aurud plahvatusohtlikku segu.

Nüüd peaks arusaadav olema, miks ei tohi petrooleumilambis, priimuses jne. kasutada muid petrooleumiliike peale valgustuspetrooleumi. Eriti ohtlik on aga bensiin, ja see, kes püüab bensiini petrooleumi asemel kasutada, viib enda ja kogu oma varanduse paratamatult ohtu.

1958. aasta suvel juhtus Jõhvi rajoonis raske tuleõnnetus kodanik P-ga. Süüdanud petrooleumigaasi pliidi, märkas ta, et petrooleum on selles lõpukorral. Et hommikueine oli tarvis valmis keeta, läks ta kütust otsima. Leidnud pudeli, milles oli mingi vedelik, ei kontrollinud ta, mis seal sees on, ja hakkas seda valama pliidi reservuaari. Pudelis oli aga bensiin. Selle aurud, puutunud kokku pliidi tuleleegiga, plahvatasid. Kodanik P. sai raskeid põletushaavu. Tuleleek haaras samas läheduses oleva lapsevoodi, kus magasid kaks väikest last. Kui abi saabus, oli juba hilja: lapsed olid tules hukkunud ja maja maha põlenud.

Petrooleum ise on ka väga tuleohtlik vedelik, sellepärast peab selle kasutamisel hästi ettevaatlik olema ja tingimata täitma kõiki ohutuse nõudeid. Ainult siis, kui neid tuleohutuse nõudeid alati täidetakse, ei juhtu õnnetust petrooleumiseadmete kasutamisel.

Need nõuded on järgmised.

Petrooleumi tuleb hoida kindlalt suletava korgiga metallnõus. Normide kohaselt on lubatud ühe perekonna peale hoida kodus mitte üle 8 l petrooleumi. Nõu ei tohi asetada küttekolde ja elektrisoojendusseadmete lähedale, ka koridoris ja vahekäikudes ei tohi seda hoida, sest sinna võib keegi kogemata kustutamata suitsuotsa visata.

Petrooleumilampe, priimuseid jt. petrooleumiseadmeid tuleb täita ainult päeval ja mingil tingimusel ei tohi see-

juures kasutada lahtist tuld (tikke, küünalt jne.), ka ei tohi petrooleumi valada põlevasse ja sooja lampi ning seadmesse.

Petrooleumilampe jt. seadmeid ei tohi põlevatena järelevaletada jätta või asetada ruumi, kus väikesed lapsed viibivad.

Seina- ja ripplampide asetamisel tuleb meeles pidada, et lambiklaasi ülemisest äärest puust laeni oleks vähemalt 70 cm ja seinani vähemalt 20 cm. Ripplambi klaasi kohale kinnitatakse metallkettake.

Need nõuded, nagu näete, ei ole kuigi rasked täita, kuid siiski hädavajalikud.

Lapsed peaksid jälgima, et nende kodus kõiki neid nõudeid täidetakse.

Süttinud petrooleum põleb väga intensiivselt ja selle kustutamine on seotud teatud raskustega.

Maha või põrandale valgunud ja seal süttinud petrooleumi saab edukalt kustutada peene liiva või mullaga katmise teel. Kui põlemise pind on väike, võib kustutada ka tiheda vaibaga katmise teel. Väiksemas anumas süttinud petrooleumi saab samuti vaibaga katmise teel kustutada. Eriti otstarbekaks osutub siin paksu vahuga käsi-kustuti OP—3.

Suuremates paakides ja tsisternides süttinud petrooleumi tavaliste vahenditega kustutada ei ole võimalik, selleks peab kasutama spetsiaalseid tuletõrjeautosid, mis on varustatud vahugeneraatorite jt. vajalike seadmetega.

Veega saab kustutada vaid mahavalgunud petrooleumi ja sedagi ainult väiksemal pinnal.

Nõus või paagis süttinud petrooleumi kustutamiseks ei tohi vett kasutada, sest petrooleum on veest kergem. Kui nõusse, kus on süttinud petrooleum, valame vett, vajub see põhja ja mingit kustutavat toimet ei avalda.

Tuleohutuse nõuetest näärikuuskede korraldamisel

J. Liim

Nääripühad on oodatud pidupäevad kõikides koolides, lasteasutustes ja kodudes. Ei ole vist küll ühtegi kooli, kus sel puhul ei korraldata traditsioonilist nääripidu. Arusaadavalt ei puudu niisugusel peol ka mitmevärviliste tu-

ledega näärikuusk, mille ümber keerlevad mängu- ja tantsuhoos kõik peolised, olgu nad siis väikesed või suured.

Et see kauaoodatud ja armsaks saanud pidu ebameeldivate häireteta kulgeks ja kaunina meelde jääks, on vaja täita kõiki näärikuuskede korraldamise kohta käivaid tuleohutuse eeskirju. Neid peavad teadma eeskätt kõik koolide ja lasteasutuste töötajad ning lastevanemad, kelle ülesandeks on ühtlasi ka laste tegevuse suunamine ja jälgimine.

Alljärgnevalt peatumegi peamistel tuleohutuse nõuetel, mida tuleb tingimata täita igas asutuses, koolis ja kodus, kus näärikuuski korraldatakse.

Koolides, klubides ja muudes asutustes võib näärikuuski lastele üldiselt korraldada ainult neis ruumides, mis ei asu kõrgemal teisest korrusest. Seejuures ei tohi unustada, et vastav ruum tuleb lasta tuletõrje esindaja poolt eelnevalt üle vaadata (maal teostab kontrolli vabatahtliku tuletõrjesalga ülem).

Kolmanda ja neljanda korruse ruumides on näärikuuse korraldamine lubatud ainult riiklike tuletõrjeorganite eriloal. Sellisel juhul peab olema vähemalt kaks iseseisvat eri trepikodade kaudu kulgevat väljapääsu.

Kuusk asetatakse eemale väljapääsudest või ruumi keskele kindlale alusele või mullaga täidetud tunni. Kuuse mõõdud peavad sobima ruumiga ja olema niisugused, et ta oksad ei puudutaks ruumi lage ega seinu (vahe seinte ja okste vahel peab olema vähemalt 1 meeter).

Kuuse valgustamise osas tuleb silmas pidada, et ühiskondlikes ruumides on kuuse valgustamine küünaldega kategooriliselt keelatud. Üldiselt tohib kuuske illumineerida ainult 12-voldiste lambikestega. Seal, kus elektrivalgustus puudub, tuleb näärikuuski koolides, laste- ja ühiskondlikes asutustes korraldada ainult päevavalgel.

Kuuske võib illumineerida ainult vilunud elektrimontöör. Illuminatsioon olgu monteeritud kindlalt ja elektrotehniliste määruste ning normide kohaselt. Kodusel teel valmistatud elektrijuhtmestiku kasutamine on lubatud ainult äärmise vajaduse korral. Sellisel juhul usaldatagu see töö kvalifitseeritud elektrimontööriile.

Juhtmete ülesriputamisel on keelatud nende sõlmekeeramine ja isolatsiooni rikkumine. Iga juhtmestikus kasu-

tatav juhe olgu enne üksikult kontrollitud. Juhtme kontrollimist teostatakse tema elektrivõrku sisselülitamise teel.

Tuleb meeles pidada, et elektrivool juhitakse kuuse juurde ülevalt, kusjuures juhtmed olgu korras ja hästi isoleeritud. Kui juhtmestik tuuakse alt, tuleb teda kaitsta võimalike mehaaniliste vigastuste eest.

Vähemagi kahtluse puhul kuuse valgustuse korrasolekus lülitatakse illuminatsioon välja. Voolu uuesti sisselülitamine on lubatud alles pärast rikke kindlakstegemist ja kõrvaldamist.

Peale elektriküünalde kasutatakse näärikuuskede kaunistamiseks veel paljusid muid vahendeid. Ka selleks puhuks on ette nähtud oma kindlad tuleohutuse reeglid. Iga koolitöötaja ja täiskasvanu peab teadma ning lastele selgitama, et kuuse kaunistamisel on keelatud kasutada:

a) tselluloidist ja muudest kergestisüttivaist aineist ilustusi,

b) katta kuuse alust ja oksti vatiga, kui see on tulekindla ainega läbi immutamata.

c) puistata kuusele bertolee soola.

Samuti on keelatud süüdata magneesiumi, bengaal tuleid, korraldada tulevärke. Lubamatu on täielikult kustutada valgustust selles ruumis, kus toimub näärikuusk.

Ka tuleb silmas pidada, et nääripeol on keelatud kergestisüttivatest materjalidest kostüümide kandmine. Sellest tingitult ei tohi lubada nääripeole lapsi ega täiskasvanuid, kes kannavad puuvillast, paberist, marlist ja teistest taolistest materjalidest kostüüme, kui neid pole tulekindlate ainetega immutatud.

Riietusesemete tulekindlaks muutmisel immutatakse neid järgmise koostisega lahuses:

booraksit	283 g,
boorhapet	226,4 g,
vett	4,54 liitrit.

Kuna nimetatud ained vees lahustuvad, siis tuleb peale igakordset pesemist immutamisprotsessi korrata.

Ka on keelatud üle kindlaksmääratud arvu laste viibimine ruumis, kus põleb näärikuusk. Nääripeosaalis viibivate laste lubatud arv sõltub saali vabast põrandapinnast ja iseseisvate väljapääsude arvust (iseseisvaks väljapääsuks loetakse uksi, mis viivad omaette trepikodadesse või otse välja). Kui ruumil on vaid üks väljapääs, võib sin-

na lubada ainult kuni 50 inimest. Kui väljapääse on rohkem kui üks, võib igaühe peale neist arvestada 75 inimest.

Peale eelnimetatu tuleb täita veel järgmisi tuleohutuse nõudeid.

1. Nääripeosaali ja selle sissepääsu juurde peab asetama vähemalt 3—6 käsikustutajat ja villase vaiba. Nende puudumisel asetatakse nimetatud kohtadesse või nende vahetusse lähedusse muud esmased tulekustutusvahendid, näiteks käsikustutajate puudumisel pannakse peosaali kõrvalruumi 5—10-ämbriiline veetagavara.

2. Kogu nääripeo ajal teostatakse kuuse valgustuse üle ranget valvet elektrotehnikat tundva isiku poolt.

3. Telefoniaparaadi juures peab olema lähima tuletõrjekomando telefoninumber.

4. Ruum, kus asub telefon, ei tohi olla lukus.

5. Hoonete tuleohutuse eest vastutava isiku poolt peab olema enne nääripidu välja töötatud evakuaatsiooniplaan, millega kogu personal peab tuttav olema.

6. Tuleohutuse eest vastutav isik on kohustatud enne nääripeo algust kontrollima valgustuse korrasolekut, tulekustutusvahendite olemasolu ja muude näärikuuse korraldamise kohta käivate tuleohutuse eeskirjade täitmist.

7. Tuleohutuse eest vastutav isik ei tohi nääripeolt enne lahkuda, kui pidu on lõppenud ja külalised ruumidest lahkunud.

Kodudes korraldatavatel näärikuuskedel kasutatakse tavaliselt steariinküünlaid. Seejuures peab silmas pidama, et küünlad tuleb küünlajalale kinnitada kindlalt. Steariinküünlad asetatakse kuusele nii, et küünlaleegi ja selle kohal olevate okste vahe on vähemalt 30 cm, leegi kõrval olevate okste kaugus peab olema vähemalt 10 cm.

On keelatud küünalde süütamine laste poolt, kui vanaid pole kodus. Sellest keelust üleastumine võib lõppeda väga kurvalt. Näiteks proovis üks väikemees Tallinnas Kunderi tänavas ise süüdata nääriküünlaid, kuid loodetud rõõmu asemel lõppes see toiming hoopis tulekahjuga.

Lasteasutuses steariinküünalde kasutamise hädahohtlikkusest võib tuua järgmise näite.

Tekstiilikäitise «Punane Koit» lastesõime näärikuusel kasutati 1958. a. steariinküünlaid, millest süttis näärivana kuub. Lastesõime töötaja, kes esines näärivanana, sai raskeid põletushaavu ja viibis mitu kuud haiglas. Lastele aga muutus lõbus nääriõhtu õudseks elamuseks.

Tuleohutuse nõuetest lõkete korraldamisel

J. Liim

Üheks meeldivamaks ja kasulikumaks vaba aja veetmise vormiks on ekskursionid ja matkad. Eriti rohkesti toimub matku ja ekskursionid kevadel. Peaaegu iga kool ja lasteasutus siirdub kas terves koosseisus või gruppina vabasse loodusse. Mõnus on istuda lõksetule ümber ja vesta juttu või laulda, pikematel matkadel aga kasutada õpitud pioneeritarkusi kokakunstis. Valveta või kustutamata jäetud lõke aga võib põhjustada suure metsatulekahju ja tuua kahju metsamajandusele. Seepärast peab iga õpetaja, pioneerijuht ja kasvataja hästi tundma tuleohutuse nõudeid ja neid lõkete korraldamisel kõrvalekalduvatult täitma.

Kõigepealt peame meeles, et kategooriliselt on keelatud lõkete tegemine looduskaitsealadele ja gaasi- ning elektri-liini trassile.

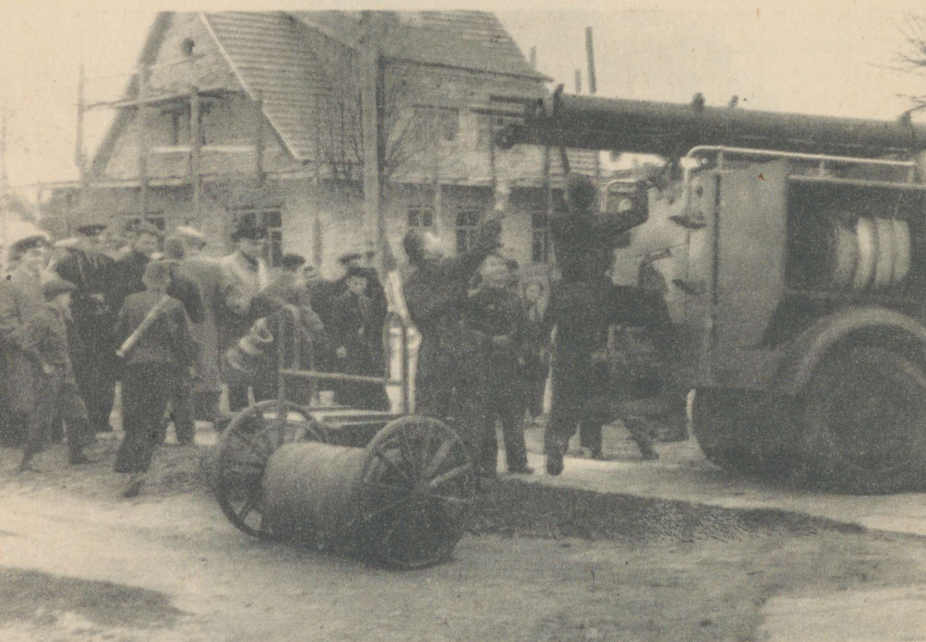
Lõkkeid võib teha ainult lagedale kohale, kus pinnas pole tuld võttev. Lõke tehakse alati rohukattest puhastatud pinnasele. Soovitav on puhastada vähemalt 1×1 m suurune ala ja see ümbritseda kraavikesega. Kraavikest võivad asendada mullamättad, mis on võetud puhastatud platsilt ja asetatud nii, et rohukate on allapoole. Lõkke juures olgu pidev valve. Enne lõkkeplatsilt lahkumist peavad korraldajad olema veendunud, et lõke on kustunud. Kustutamiseks tuleb lõke summutada liiva või mullaga. Soovitav on tuld enne liiva või mullaga katmist kustutada veega.

Eriti ettevaatlik peab olema metsas korraldatavate lõkete puhul. Ärge unustage, et kuival aastaajal (hiliskevad, suvi, varasügis) on metsa lõkete tegemine kategooriliselt keelatud. Kui aga see osutub hädavajalikuks, siis tuleb erilise rangusega jälgida eespool nimetatud nõuete täitmist, kusjuures lõkkekoht tuleb nii valida, et vähemalt 5 m ulatuses poleks puid. Ka on vaja teada, et hoonete, heina- ja põhukuhjade, valminud teraviljaväljade ning lõkkeplatsi vahemaa peab olema vähemalt 200 meetrit. Iga laps peab teadma, et üksinda ta ei tohi teha ühtegi lõket. Lõkete korraldamine võib toimuda ainult täiskasvanu juuresolekul.

Lastele tuleb selgitada meie metsade suurt tähtsust ja

Üla1. Siin oli kunagi inimeste kodu.
All. Tulekahju Pärnus.

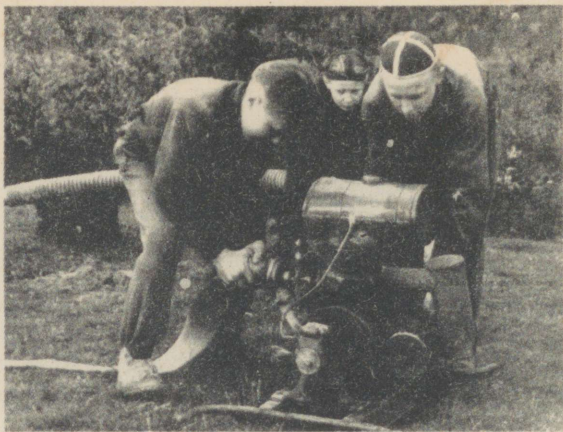

Noored tuletõrjujad õppustel.

Ülal. Tulekahju kustutamine Nõo sovhoosis.

All. Tapa VTÜ noortuletõrjuja näitab vabariiklikel võistlustel oma osavust hüdropuldi käsitlemises.

Üla1. Kohtla-Järve noored tuletõrjujad mootor-
pritsi tundma õppimas.

All. Auhindade kätteandmine noortuletõrjujatele
vabariiklikel rakendusspordivõistlustel.

kasulikkust, õpetada neid nägema metsade kaunidust ja hoidma neid. Rõhutame, et suvel võib juba väikesest sädemest tekkida tulekahju, rääkimata mahavisatud põlevast tuletikust, suitsuotsast või hooletult tehtud ja valveta jäetud lõkkest. Eriti kiiresti levib tulekahju koristamata metsalankidel, seepärast on väga tähtis pärast raie-tööd okste, hagude ja muude raiejäätmete kokkukogumine ja põletamine. Raiejäätmete põletamine on lubatud ainult tulekahju seisukohalt ohutul aastaajal (hilissügisel, talvel, varakevadel). Raiejäätmeid põletatakse suure ettevaatlikkusega ja tööliste järjekindla valve all.

Kui siiski on tekkinud tulekahju, tuleb viivitamatult sellest teatada metsavahile, tuletõrjevalvele, kolhoosi esimehele või mõnele teisele täiskasvanule. Samal ajal tuleb kohe asuda ka tulekahju likvideerimisele.

Väikeste metsatulekahjude kustutamine toimub järgmiselt.

1. Tuli lämmatatakse okstega või väikeste maharaiutud lehtpuudega materdamise teel. Sel juhul lüüakse tule pih-ta sääraselt, et sädemed satuksid põlevalt kohalt põlenud pinnale.

Niisugusel viisil kustutasid metsatulekahju Keila rajoo-ni Klooga külanõukogu piirkonnas 19. mail 1959 Tallinna N. V. Gogoli nim. 21. Keskkooli III-b klassi õpilased.

2. Tuli summutatakse mullaga. Seda tehakse labidate abil, kusjuures mulda tuleb püüda heita nii, et see len-daks labidalt kaares ja kataks võimalikult suurema osa tulest haaratud maa-alast.

3. Tuli kustutatakse veega. Seda moodust on võimalik rakendada juhul, kui tulekahju läheduses on oja, kraav, jõgi või mõni muu veekogu. Tuld valatakse ämbrite ja kastekannude abil veega üle kahel viisil:

a) iga tulekustutaja muretseb vee iseseisvalt ja valab selle põlevatele kohtadele,

b) tulekustutajad moodustavad aheliku ja annavad käest kätte edasi täidetud ja saadavad tagasi tühjad vee-nõud.

4. Üheks metsatulekahju likvideerimise viisiks on veel selle kaitseribaga ümbritsemine. Selleks kõrvaldatakse tulekahjukoha ümbert rohukate kuni mullakihini. Seda tehakse kas käsivahenditega või hobu- ja traktoririistade abil. Pärast tulekahju leviku tõkestamist asutakse sise-

miste tulepesade kustutamisele, et takistada tulekahju uuesti puhkemist. Hõõguvad samblakamarad, puunotid, kännud, sipelgapesad jne. valatakse üle veega või kaetakse mullaga.

Kuidas tegutseda, kui on avastatud tulekahju

H. Arro

Mõned inimesed on arvamisel, et kui tuli on valla pääsnud, kui majas või ruumis möllavad leegid, siis pole enam midagi parata, seda möllu enam pidurdada ei saa ja tuleb püüda päästa veel seda, mis päästa annab. Sellise arvamusega ei saa nõustuda. Elu ise on kinnitanud, et suurem osa puhkenud tulekahjusid kustutatakse ära, enne kui see jõuab inimestele ja nende varandusele ohtlikuks muutuda.

Halisejad ja hädaldajad on tulekahjul kõige ohtlikumad inimesed, sest nad kisendavad ja käratsevad, jooksevad tarbetult ringi, segavad nende tegevust, kes tulekahju kustutada püüavad.

Julge pealehakkamine ja oskuslik tegevus on tulekahju kustutamise edukuse pant.

Mida peab tegema, kui on avastatud tulekahju?

Kui tuld märkas esimesena koolilaps, peab ta sellest otsekohe teatama mõnele vanemale inimesele: isale, emale, vanemale vennale-õele, kui need on kodus või selle läheduses, või ükskõik kellele täiskasvanutest.

Sellele järgneva tegevuse otstarbekus oleneb väga palju tulekahju asukohast. Külas tuleb tegutseda veidi teisiti kui linnas, üksikus talus on aga olukord üsna raske.

Alustamegi oma juttu sellest, kuidas tuleb tegutseda õpilasel, kes avastas tulekahju talus, mille läheduses teisi elumaju ei ole ja kui ka vanematest inimestest kedagi kodus pole. Kuidas kutsuda sellistes tingimustes välja tuletõrje?

Tuletõrjujad on niisugust olukorda arvestanud ja sellepärast soovivad nad, et iga majaperemees paneks oma hoonete juurde üles kas kella, lokulaua või lihtsalt tüki terast, mis hästi heliseb; kui tuleõnnetuse korral seda raudpulgaga lüüa, peaks heli kostma võimalikult kaugele. Naabrid, kuuldes seda, ruttavad hädaliste appi.

Niisiis peaks iga õpilane oma kodus järele vaatama, kas selline tulekahjukell on nendel üles seatud. Vaadata tuleb ka nendes majades, kus kooliealisi lapsi ei ole, sest kes neil muidu seda oskab kontrollida. Ja kui sellist signaalseadet ei leita, tuleb rääkida täiskasvanutele, milleks on vaja tingimata häirekell üles seada.

On ka selliseid asju esinenud, et lapsed ise need häireseadmed ära lõhuvad või oma lõbustuseks neid kolgivad, tekitades vanematele meelehärmi ja pahandust, millest tingituna võib ka nii juhtuda, et siis, kui häda tõesti käes ja lokulauda tarvis on, ei leita seda vanalt kohalt, või kui ongi kohal ja helisema hakkab, siis võidakse arvata, et lapsed jälle mängivad.

Järelikult, kui maja juures on tulekahjukell või loku-
laud, tuleb seda, kui tulekahju puhkenud, helistada.

Kõige hõlpsam oleks tuletõrje telefoni teel välja kutsuda. Ja seal, kus see olemas, tuleb seda võimalust tingimata kasutada. Tuletõrjel on kindel telefoninumber, näiteks Tallinnas on see 01. Saades ühenduse tuletõrjega, tuleb kiiresti, aga selgelt teatada tulekahju koha täpne aadress: küla, talu, mis teed kaudu tuleb sõita, mis põleb ja kes teatas. Kui asukoht on õigesti edasi antud, sõidab tuletõrjeauto kiiresti kohale.

Et tulekahju kustutamisel iga sekund on kallid, seda peaksid kõik hästi mõistma, sest kui tuli kord valla pääsnud, ei ole temal ootamist, ta haarab järjest laiemalt endale sööta, ning mida suuremaks ta on paisunud, seda kohutavamaks ta muutub ja seda raskem on temaga võidelda, teda kustutada. Seega mida kiiremini tuletõrje välja kutsume, seda edukam on võitlus puhkenud tulekahjuga. Kiirusest oleneb, kas suudetakse päästa hoone hävimisest või mitte.

See tõsiasi on nii lihtne, et näib, nagu polekski siin pikemat selgitust vaja. Kuid elu on siiski näidanud, et mitte alati ei tegutseta nii, nagu kaine mõistus inimesele ütleb, vaid on ka selliseid inimesi, kelle tegevus paistab otse kuriteona, kuigi ta ise vahest ehk ei olegi kurjategija. Kui tegemist on lastega, siis ei saa neid endid otse kurjategijateks nimetada, kuid nende teod võrduvad küll kurjategijate omadega.

Milles siis väljenduvad nende pahade laste inetud teod? Linnades, eriti Tallinnas, tunnevad sellised «kangela-

sed» suurt lõbu, kutsudes telefoni teel välja tuletõrjekomando kohta, kus mingit tulekahju ei ole. Ise aga piiluvad salaja nurga tagant ning kihistavad naerda, kui tuletõrjujad suure kiiruga ja sireenide huilates kohale sõidavad. Leidmata tulekahju, sõidavad nad tagasi. Poisid aga näitavad tuletõrjujaile järele pikka nina ja see, kes tuletõrje enda ja teiste lõbuks välja kutsus, taob rusikaga vastu rinda ja kiitleb: «Vaat kus mina olen ikka kange mees, katsuge järele teha!» Ja leidubki selliseid, kes jälle telefoniputkasse astuvad ja numbri 01 valivad, et siis kusagilt pimedast hooviväravast piiluda ja naeru kihistada.

Aga mis võib juhtuda ajal, mil tuletõrje on välja sõitnud selliste pahade poiste veelgi halvemate tegude peale?

Sel ajal juhtub kusagil tõesti tulekahju. Keegi, kes seda märkas, haarab telefoni ja palub tuletõrjet: «Sõitke ruttu, maja põleb, inimesed on hädaohus!» Kuid kas tuletõrje saab sellele kohe appi rutata? Muidugi ei saa, sest tuletõrjeautod sõitsid ju välja, ja enne kui nad pole tagasi jõudnud, ei tea nad, et kusagil on tõesti hädaohus inimesed ja nende vara.

Võib niigi juhtuda, et selle poisi kodus, kes tuletõrje kuritahtlikult välja kutsus (tuletõrjujad nimetavad niisuguseid väljakutseid kuritahtlikeks, sest see on tõesti kuritegu), tekkis tulekahju, ja kui poiss pärast oma «kangelastegu» koju tuleb, polegi enam kodu. Seal, kus kunagi oli tema voodi, laud ja teised tuttavad asjad, ei ole nüüd muud kui hunnik auravaid tukke ja ninasse lööb vastikut põlenud riiete lehka.

Et see tõesti nii on, et see paljas tuletõrjujate väljamõeldis pole, selles veendume kohe, kui külastame Tallinna tuletõrje sidekeskust (telefonikeskjaama). Vesteldes valvedispetšeriga — isikuga, kes tulekahjuteateid vastu võtab ja tuletõrjeautod välja saadab, saame kuulda, et ei möödu seda päeva, millal mõni laps ei püüa tuletõrjet oma lõbuks välja kutsuda. Muidugi taipab dispetšer kohe, et tegemist on pettusega, sest kui teatajalt tema nime küsitakse, kostab telefonist vaid klõps. See aga tähendab, et telefonitoru pandi hargile. Tuletõrjel on sellised aparaadid, mille abil saab kindlaks teha, missuguselt telefonilt selline valeteade tuli. Nii on mõnigi väikemees inetult teolt tabatud ja täbarasse olukorda sattunud, kui tuletõrjujad asja üle järele pärima tulid.

On muidugi ka nii kavalaid poisse, kes kasutavad mitte korteri-, vaid automaattelefoni, sest kuigi tuletõrje saab teada telefoni, kust valemäljakutse anti, on poisid seks ajaks ammu ära jooksnud, ja kui kontroll kohale ilmub, ei ole seal enam asjaosalisi. Kuid ka nendele kavalustele on leitud vastuabinõusid ja mitmed poisid miilitsa abiga kinni võetud.

Lapsed peaksid siiski ise aru saama, kui palju liigset aega ja vaeva peavad tuletõrjujad nägema, et paljastada selliste üleannetute laste kuritahtlikku teguviisi. Selle asemel oleksid nad võinud ära teha palju muud, mis oleks kasulik kõigile inimestele. Teadku kõik, et tuletõrjujad mitte ainult ei kustuta tuld, vaid teevad päevast päeva veel sellist tööd, mis ennetab tulekahjusid, ja kui neid kistakse sellest tööst eemale, tähendab, et jääb niisuguseid kohti, kus tuletõrjuja käia ei saanud ja kus mõni väga tuleohtlik puudus jääb avastamata, millest hiljem võib tulekahju puhkeda.

Ka tuletõrje telefonikeskjaama dispetšeril ei ole laste vastu enam usaldust, sest teda on nii palju kordi püütud eksiteele viia. Ja kui nüüd kunagi mõni laps tõesti tulekahju avastab ja sellest telefoni teel tuletõrjesse teatab, siis on täiesti loomulik, kui dispetšer sellist teatajat ei usu, arvates, et jälle püüab keegi tema arvel nalja teha.

Sama dispetšer, kellega vestlesime, ütles kibedusega: «Mind on vist rohkem kui tuhat korda — jah, kindlasti rohkem, sest töötan siin juba mitu aastat — püüdnud lapsed petta. Vahel on see neil ka õnnestunud, kuid ükski kord ei ole selle aja jooksul ükski laps tõelist tulekahju teadet edasi andnud. Kas siis tõesti meil ei ole korralikke lapsi?»

Jah, seda küsimust tuleks nii mõnelegi poisile esitada. Kindel on siiski, et rõhuv enamus lastest on tublid — alati valmis abistama oma vanemaid ja täiskasvanuid. Neid, kellest siin juttu oli, pole kuigi palju. Kuid vana-sõna ütleb, et üks kärnas lammas võib terve karja ära rikkuda. Nii on ka nende väheste lastega. Nendest on vaja lahti saada. Selleks peavad kõik lapsed tuletõrjujatega ühte nõusse lööma ja need «kärnased lambad» päevalgele tooma. Kui saadakse teada niisugustest pahadest poistest, tuleb teatada nendest kas õpetajale või tuletõrjesse.

Ja nüüd edasi tegevusest tulekahju ajal.

Kui tulekahjuteade on edasi antud, tuleb jõukohaselt ka tulekahju kustutamisesest osa võtta. Kui lapsed on üksi kodus ja täiskasvanuist kedagi lähedal ei ole, peab kõigepealt selle eest hoolitsema, et põlevast hoonest kõik inimesed (lapsed ja vanad) oleksid välja toodud.

Koduloomade väljatoomine põlevatest või tuleohus olevatest hoonetest on väga raske, sest suurem osa neist (lehmad, hobused, lambad, kanad) iseseisvalt välja ei tule ja nende väljatoomisega võib toime tulla ainult täiskasvanud ja tugev inimene. Loomal tuleb seejuures silmad millegagi kinni katta, siis ta laudast välja talutada, tulekahju kohast kaugemale viia ning kõvasti kas puu või tara külge kinni siduda. Peetagu meeles, et kui loom lahiti lastakse, jookseb ta põlevasse lauta tagasi ja hakkab seal.

Kui tulekahjukohal on täiskasvanuid, siis teevad lapsed seda, mida neile juhatatakse: toovad vett, valvavad väiksemaid lapsi või teevad midagi muud hädavajalikku.

Millega tuld kustutada

H. Arro

Kui keegi on näinud tulekahju ja tähelepanelikult jälginud selle kustutamist, siis ta teab, et see tulekahju kustutamine polegi nii kerge asi. Ka jugade voos ei saa seda nii lihtsalt uputada — peale valatakse küll vett, kuid seest ikka põleb ja põleb. Peab hästi tundma tule iseloomu ja tema levimise saladusi, et osata sellele kohe piiri panna ja seejärel kustutada.

Võitlus tulega muutub raskeks, kui tuli on juba oma pesast — esialgsest tekkimiskohast — välja jõudnud, kui ta on toast või isegi katusest väljas. Siis võivad tule kustutamiseks edukalt toime tulla ainult vastava väljaõppe saanud ja moodsate kustutusvahenditega varustatud inimesed. Need inimesed ongi tuletõrjujad. Nad on aastaid seda tööd teinud, nendel on mootor- ja autopumbad ja palju teisi vajalikke vahendeid tulekahjude kustutamiseks.

Aga kas tulekahju, kui see tekib, korraga kohe nii suureks paisub, et leegid katusest välja löövad?

Muidugi mitte. Nagu iga tuluke, nii ka tulekahju saab

tavaliselt alguse pisikesest leegikesest või sädemest. Te olete tähele pannud, kuidas pliidi alla tuld tehes vahel vaeva tuleb näha, kui märjad puud hästi põlema ei taha hakata; kulub tükk aega, enne kui tuli praksuma hakkab. Sama lugu on ka tulekahjuga — see on ka alguses visa hoogu võtma, ja kui just sellisel ajal õnnestub tulekahju avastada, saab seda hõlpsasti ka kõige lihtsamate vahenditega kustutada.

Kõige paremaks kustutamise vahendiks on vesi. Kui tulepesa on väike ja vesi käepärast, tuleb seda veenõuga otse tulle heita. Tervet ämbritäit ei ole mõtet visata, sest laps ei jaksa ämbrit tõsta, kruusi või toobiga saab seda aga hästi teha.

Kord leidis nelja-aastane poisike üksi kodus olles tuletikud. Tikkudega mängides süütas ta aknakardinad, millest ka seinatapeet tuld võttis. Poiss tegi küll suure pahanduse, kuid ta ei kohkunud seda nähes, vaid jooksis kööki, tõi sealt toobiga vett ja loopis seda üles põlevatele kardinale ja seinale. Ja mõnest toobitaiest piisaski vastalanud tulekahju likvideerimiseks, ning sellega tuli toime nelja-aastane laps.

Kui ruumis on suitsu, tuld aga näha ei ole, siis suitsu peale vett loopida ei maksa. Huupi visatud vesi ei anna kunagi oodatud tagajärgi. Vesi kustutab ainult siis, kui see otse tulle on suunatud.

Aga kui vett käepärast ei ole, millega siis tulekahju kustutada?

Leidlik ja julge inimene saab ka ilma veeta tulest jagu. Näiteks võib väikese tulepesa summutada, kui see kiiresti katta villase teki või vaibaga, isegi palituga. Tõsi küll, sellega me rikume riideeseme ära, kuid arvestades, et suureks paisuv tuli hävitab terve maja, lepime siiski selle väiksema kaotusega. Nii saab kustutada ka väikesel pindalal põlema süttinud vedelikke, nagu bensiini, petrooleumi, naftat jne.

Talvetingimustes saab edukalt tuld kustutada lumega. Paisates labidaga lund tule peale, kui see veel suureks paisuda ei ole jõudnud, võib selle likvideerida.

Tuld saab ka liiva ja mullaga kustutada. Maha või põrandale valgunud ja süttinud bensiini, petrooleumi ja teisi vedelikke võime kõige edukamalt kustutada liiva või mullaga katmise teel.

Metsa põlemisel, kui tuli on maapinnal, saab seda mardamisega surnuks lüüa. Selleks kasutatakse lehtpuuoksi.

Peale nimetatud tulekustutamise vahendite on olemas veel spetsiaalsed, selleks ettenähtud riistad ja seadmed. Sellisteks on laialt levinenud ja üldiselt tuntud käsikututi (endise nimega «Bogatõr»). Lapsel on selle kasutamine raskendatud, sest see kaalub üle 10 kg. Hüdropult on aga säärane riist, mida ka lapsed suudavad tegevusse rakendada ja niiviisi tuld edukalt kustutada.

Käsiprints on juba päris võimas riist, kuid selle rakendamiseks on vaja mitme täiskasvanud inimese jõudu. Mootorprints rakendamiseks peab olema väljaõpetatud meeskond ja motorist.

Tulekustutamise vahendid on meile headeks abilisteks alles siis, kui nad on korras. Kui nende eest on pidevalt hoolitsetud. Ka lapsed peavad olema siin vanematele abiks. Kunagi ei tohi rikkuda tulekustutamise seadmeid ja vahendeid või kasutada neid muuks otstarbeks kui ainult tulekahju kustutamiseks.

Tulekustustusvahendite ja -seadmete õiget rakendamist ning hooldamist tunnevad kõige paremini tuletõrjujad, vabatahtliku tuletõrje salkade liikmed. Seepärast on soovitatav vastava vestluse ajaks kutsuda kooli tuletõrjeala asjatundja kohalikust vabatahtliku tuletõrje salgast, kes näitaks, kuidas praktiliselt tulekustustusvahenditega tegutseda, kuidas neid rakendada ja hooldada.

Lihtsamad tulekustutamise vahendid

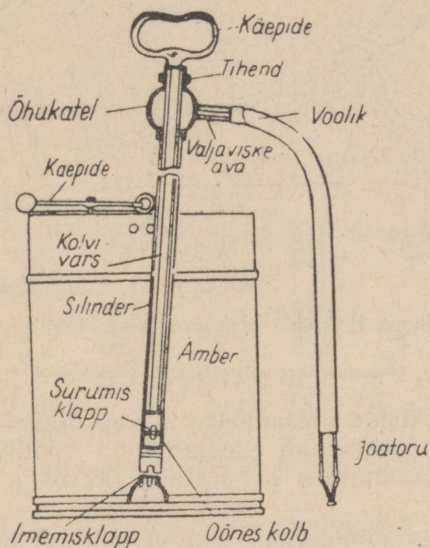
A. Pärn

Hüdropult

Hüdropult kujutab endast pumpa, mille ülesanne on anda vett väikeste tulekahjude kustutamiseks.

Hüdropult asetseb erilises, umbes 15-liitrisel metall-ämbris ja on kinnitatud ämbri põhjal asuvale toele; ämbri ülemises osas läbib hüdropult ämbri kaane. Silindri alumises osas asetseb imemisklapp, ülaosas õhukatel. Silindris liigub surumisklapiga varustatud õõnes kolb. Kolb on ühendatud varrega, mis läbib tihendi ja lõpeb ülal käepidemega. Õhukatel on varustatud väljaviskeavaga,

mille külge kinnitatakse 10 m pikkune ja 25-millimeetrise läbimõõduga survevoolik. Survevooliku otsa on asetatud 4-millimeetrise läbimõõduga joatoru.

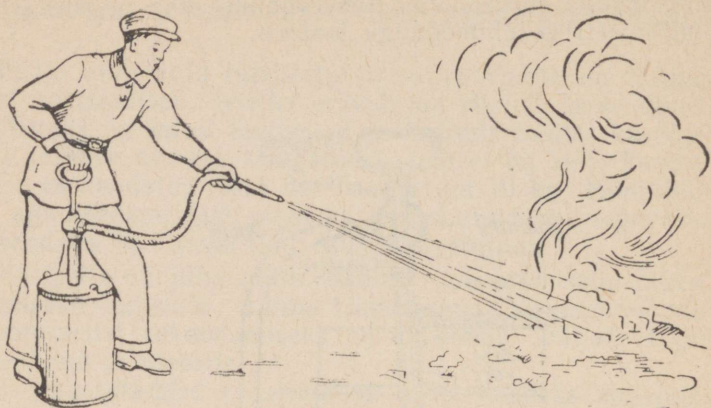

Joon. 3. Hüdropult.

Hüdropult annab umbes 12 m pikkuse joa. Ämbris jätkub vett normaalse töö juures üheks minutiks.

Hüdropuldiga töötab üks inimene. Samuti tulevad sellega toime ka lapsed.

Enne pumba tegevusse rakendamist täidetakse hüdropuldi ämber veega. Seejärel asetatakse vasaku saapa nina ämbri allosas olevasse erilisse süvendisse, vasakusse kätte võetakse joatoru ning parema käega liigutatakse kolvivart üles-alla niipalju kui võimalik. Vasaku käega juhitakse veejuga tulepesasse ja kustutatakse tuli. Hüdropuldi abil on võimalik edukalt kustutada tulekahjusid algstaadiumis. Hüdropulti ei tohi kasutada mingiks muuks otstarbeks. Hüdropuldi ämber hoitakse alaliselt vett täis ja hüdropult asetatakse kindlaksmääratud käepärasesse kohta.

Joon. 4. Amber-hüdropuldiga töötamine.

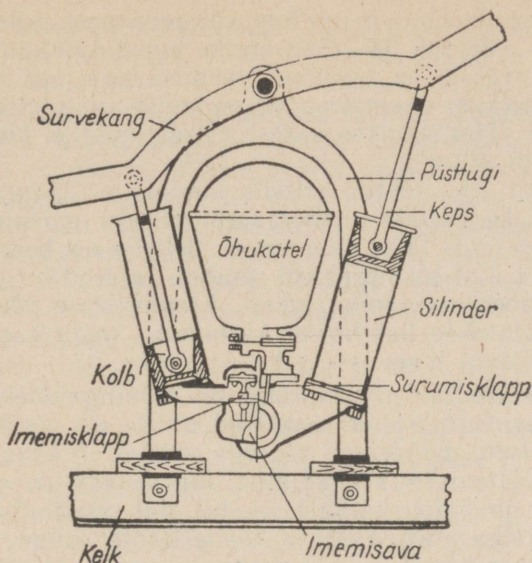
Käsiprits

Tuletõrjepritside ülesandeks on veevõtukohast vee imemine ja selle surve all edasiandmine voolikliinil. Tulekahjude kustutamiseks kasutatakse käsi- ja mehaanilisi pritse.

Käsipritsiks nimetatakse pritsi, mis ei oma mootorit või mõnd teist jõuallikat. Mehaaniliseks loetakse pritsi, mis töötab mehaanilise jõuallika (plahvatusmootori, elektri, aurumasina) abil.

Kahesilindriline käsiprits koosneb järgmistest põhisadest: silindrid, kolvid, kepsud, alus koos ventiilidega, imemis- ja surumisavad, õhukatel, survekang ja püsttoed. Kõik pumba osad monteeritakse puitalusel (kelgule).

Silindrid on tarvilikud kolbide käigu suunamiseks, surve saavutamiseks ja kolbide alla tungiva vee mahutamiseks. Nad asetatakse vertikaalselt või nurga all ja kinnitatakse malmalusel. Silindrite mahust oleneb pritsi töövõime. 88—100-mm-se (3,5—4") läbimõõduga silindritega prits annab 120—180 l vett minutis, 90 pumbalöögi puhul minutis tõuseb töövõime 135—200 liitrini. Kolvid valmistatakse peamiselt pronksist. Kolvi seintel on sooned, millesse asetatakse tihedalt rasvatatud nõör. Kolbide ülesanne on silindris ülespoole liikumisel tekitada õhuhõrendust silindris — imemine — ja allapoole liikumisel vee välja-

Joon. 5. Uue konstruktsiooniga kahesilindriline käsipriit.

surumist. Kolvid rakendatakse tegevusse survekangile kinnitatud kepsude abil. Survekang on kinnitatud õhukatla kohal asetsevale liikuvale teljele, mis toetub kahele püsttoele. Püsttoed on kinnitatud priiti puitalusele (kelgule).

Alus valmistatakse malmist ja ta on aluseks silindritele ja õhukatlale. Temas asetsevad klapi-kamber ning imemis- ja väljaviskeavad. Klapi-d on kas liigendilised või taldrikukujulised. Nad asetsevad aluses olevates klapi-kambrites. Liigendklapi-d kujutavad endast klapi-kambri seintele riputatud vasest täisnurkseid plaate.

Taldrikukujuline klapp kujutab endast taldrikut (sellest ka tema nimetus). Taldrik katab klapi-kambri avause, mida nimetatakse klapi-pesaks. Klapi-kamber (koonus) asetatakse liigendklappidega tihedalt alusele ja kinnitatakse tugeva vintklambriga, et takistada vee ja õhu läbipääsu. Imemis- ja surumisavad asetsevad aluses, teine teisel pool. Mõlemal aval on jätkud ühendajatega. Imemisava asetseb harilikult väljaviskeavast veidi madalamal ja on tihti suurema läbimõõduga. Et kindlaks teha,

milline on imemis- ja milline väljaviskeava, tuleb aseta-
da neile peopesa ja paar korda pumbata: kui peopesa
tõmbub avasse, on tegemist imemisavaga, kui aga peo-
pesa surutakse eemale, on tegemist väljaviskeavaga.
Õhukatel valmistatakse vasest või malmist ja kinnitatakse
tihedalt alusele.

Kelk on ette nähtud pritsile kindla toe andmiseks kui-
ka tema kergemaks ümberpaigutamiseks maapinnal või
kandmiseks nii talvel kui suvel. Selleks on kelgul raud-
jalased ja ülal klambrid või rõngad. Jalased kergendavad
pritsi ümberpaigutamist talvel. Klambritesse või rõngas-
tesse asetatakse kandmisel käsipuud, mida kasutatakse
ka survekangi tegevusse rakendamiseks.

Uuel kahesilindrilisel pritsil on mõningaid ehituslikke
iseärasusi. Silindrid on asetatud nurga all ja ühendatud
minimaalsete mõõdetega alusega, milles on kaks imemis-
ja kaks väljaviske-taldriklappi. Juurdepääs klappidele on
võimalik õhukatel kõrvale lükates, mis on kinnitatud eri-
lise flantsiga aluse avatava kaane flantsi külge. Viimane
kinnitatakse kangiga, mis rõnga ja surumiskruvi abil su-
rub alust kaane vastu. Survekangi keskoht on kumer.

Käsipritse tuleb hooldada väga tähelepanelikult.

Pritsi tuleb hoida puhtalt, tolmu eest kaitstult kuivas
ja köetavas ruumis. Tema hõõrduvad osad (liigendid ja
laagrid, survekangi teljed, osa ventiilikambri sulgureist)
tuleb õlitada mineraal-masinaõliga; ventiilid ja need
kohad ventiilikambri, millele ventiilid toetuvad (ventiili-
de pesad), peavad olema kuivad; neid osi on keelatud
õlitada.

Tuleb jälgida, et kõik pritsi osad oleksid tihedasti
ühendatud. Seal, kuhu on asetatud tihendid (silindrite ja
torude flantsid jne.), tuleb kõigi poltide mutrid kinni kee-
rata vähehaaval, järk-järgult, kusjuures flantside puru-
nemise vältimiseks ei tohi alguses ühe ning seejärel teiste
poltide mutreid kõvasti (viimase vindini) kinni keerata.

Kõik pritsi juurde kuuluvad esemed — survekangi kä-
sipuud, võtmed jms. — peavad olema pritsi juures ja
kindlalt oma kohtadele kinnitatud. Survevoolikuid ei tohi
kerida käsipuudele või survekangile, samuti ei tohi hoida
käsipuid survekangi küljes. Kõik need esemed tuleb pai-
gutada veokile, millega pritsi veetakse, asetada oma pe-
sadesse ja kinnitada.

Imivoolikul ja imisõelal ei tohi olla mülke.

Pärast tulekahjul töötamist tuleb pritsi pesta (läbi pumbata) puhta veega, ventiilid, nende pesad ja ventiilikambri koonus välja võtta ja hõõruda kuiva kaltsuga, pritsialus ja kolvid (kui viimased lasksid töötamisel vett läbi) veest tühjendada. Silindreid tuleb hõõruda kuiva lapiga ka seestpoolt. Võttes kolvid välja, tuleb kontrollida, missuguses seisukorras on nende tihendid. Kui kolvid lasksid vett läbi või, vastupidi, liikusid raskelt, tuleb tihendid ümber mähkida. Kolbide sooned tuleb tihendada puuvillase või linase riidega (nööri) nõutavas tugevuses ja korrapäraste ridadena ilma kühmudeta; niidi otsad pistetakse mähise alla.

Iga päev tuleb pritsi puhastada ja ta osade korrasolekut kontrollida. Pritsi värvitud osad peab puhtaks hõõruma kanepi- või päevalilleõliga niisutatud pehme lapiga.

Nikeldatud ja poleeritud osad puhastatakse õli ja kriidiga ning seejärel puhta riidelapiga.

Hoolikalt tuleb jälgida pritsi korrasolekut ja tegevusvalmidust ning ennetada rikete tekkimist. Seda võidakse saavutada siis, kui hästi tuntakse pritsi ehitust ja selle hooldamise juhiseid.

Keemilised käsikustutajad

J. Vaarman

Keemilisteks käsikustutajateks nimetatakse väikesi, kergesti käsitsetavaid automaatselt töötavaid kustutusvahendeid, mis on alati töövalmis ja mida võivad tulekolde kustutamiseks tööle rakendada ka füüsiliselt nõrgad inimesed — vanad ja lapsed. Keemilised käsikustutajad on ette nähtud algavate tulekahjude likvideerimiseks. Sageli pole esmaabivahendite puudumise tõttu võimalik tulekahju tema algstaadiumis kustutada ja tuli levib ning tulekahju võtab laia ulatuse.

Töötamise iseloomu järgi võib keemilisi käsikustutajaid jagada kolme põhiliiki:

(a) keemilise vahujoaga töötavad käsikustutajad, mis on ette nähtud kergesisüttivate vedelike ja tahkainete kustutamiseks;

(b) keemilised käsikustutajad, mis töötavad tetrakloor-süsiniku joaga (tetrakloorkustutajad); neid kasutatakse auto- ja lennukimootorite, elektrigeneraatorite, elektri-

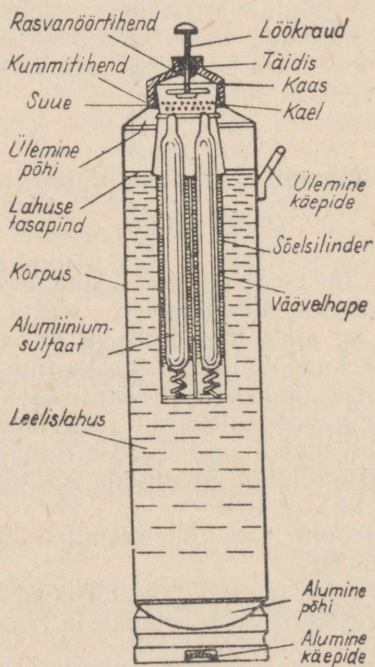
mootorite ja teiste esemete kustutamiseks, kus vett ei tohi kasutada;

c) keemilised käsikustutajad, mis töötavad nende kere sisalduva süsihappega, mis väljumisel tugevasti jaheneb ja muutub süsihappelume joaks. Seda käsikustutajate liiki kasutatakse elektriseadmete kustutamiseks.

Enamkasutatavaks keemilisteks käsikustutajateks on vaht-tulekustutajad OP—3, OP—4 ja OP—5 ning süsihappelaste OU—2 ja OU—5.

Keemilistest käsikustutajatest on rahvamajanduses kõige levinumaid vaht-tulekustutajad OP—3 ja OP—5. Kõik inimesed peavad oskama neid käsitseda.

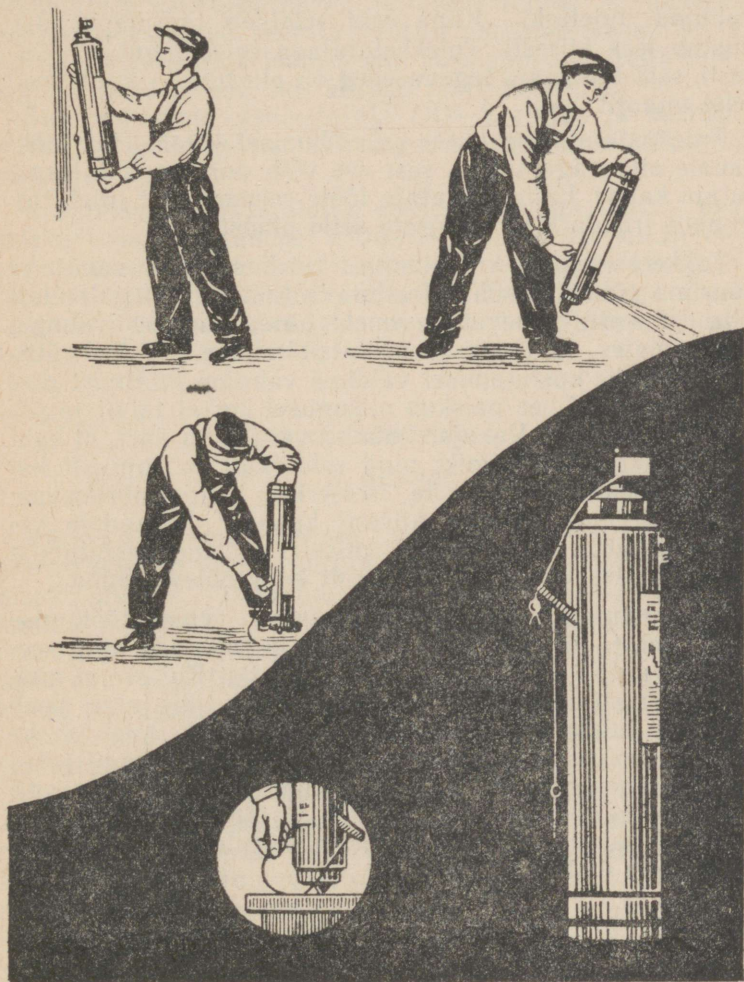
Vaht-tulekustutaja OP—3 kujutab endast raudplekist silindrilist keret, mille küljes on kaks käepidet ning kere ülemises otsas vindiga pealekeeratav pea, mida läbib löökraud. Laetuna on tulekustutaja kere täidetud leelise

Joon. 6. Vaht-tulekustutaja OP—3.

vedelikuga, kuhu on vastavasse hoidjasse paigutatud kaks ampulli väävelhappelahusega.

Tulekustutaja tegevusse rakendamiseks on vaja haarata parema käega tulekustutaja ülemisest ja vasaku käega alumisest pidemest, pöörata alumine põhi üles ja lüüa löökrauaga vastu pörandat või muud tahket eset.

Joon. 7. Vaht-tulekustutaja tegevusse rakendamine.

Sissesurutud löökraud purustab happega klaasampulli ja hape seguneb soodalahusega; tekib kiire reaktsioon, millega kaasneb süsihapugaasi eraldumine. Viimane koguneb lahuse kohale ja enda survega heidab lahuse tulekustutajast vahujoa näol välja. Tulekustutajat tuleb kogu tegevuse ajal hoida überpööratud asendis (löökrauga allapoole) väljasirutatud käe kaugusel, juhtides väljuva vahujoa tuleleeki. Kuna vaht sisaldab süsihapugaasi, kustub leek kiiresti. Tulekustutajaga tuleb tegutseda kiiresti, sest kustutaja tegevuseaeg on piiratud — kuni poolteist minutit.

Tulekustutaja tegevusse rakendamisel ei tohi löök löökrauale olla väga tugev, sest see võib purustada tulekustutaja kaane. Enne kustutaja tööle rakendamist tuleb tingimata traadiga läbi torgata selle pihusti.

Tahkete esemete kustutamisel tuleb suunata vahujuga suurima põlemise kohta, kustutada tuld järk-järgult ülalt alla ja katta põlevate esemete pinda tihedalt vahuga. Väiksemates, lahtistes ja madalaäärelistes nõudes süttinud vedelike kustutamisel väldime vahujoa juhtimist otse vedelikku, sest see paiskub niisugusel korral laiali ja põlemine tugevneb. Vahujoa juhime vastu nõu äärt, et vaht mööda äärt alla valguks ning rahulikult ja sujuvalt kataks vedeliku põleva pinna, isoleerides selle ümbritsevas õhust, millega tuleleek kiiresti kustub. Põrandale või maha valatud vedeliku põlemisel alustame kustutamist äärelt, kattes vahuga järk-järgult kogu põleva pinna.

Tulekustutaja pihusti ummistumisel tema töötamise ajal tuleb ta kiiresti ümber pöörata ja raputada ning seejärel ta uuesti esialgsesse asendisse viia. Kui see ei aita, tuleb pihusti läbi pista traadist nõelaga, mis alati peab rippuma tulekustutaja käepideme küljes.

Kuni gaasi täieliku väljalaskmiseni ei tohi mingil juhul ära keerata tulekustutaja kaant, kuna kaas sel momendil võib end kere küljest lahti rebida ja lähedal asuvaid inimesi vigastada. Pärast kasutamist tuleb tulekustutaja kere saata ümberlaadimisele.

Tulekustutaja peab olema asetatud seinale, säärasele kõrgusele, et teda saab vajaduse korral vabalt maha võtta. Tulekustutajat hoiame scõjas ruumis, et ta ei külmuks, puhastame teda aeg-ajalt ning pistame pihusti läbi.

Vaht-tulekustutaja OP—5 ei erine oma töötamise print-

siibilt OP—3-st ning tema tegevusse rakendamine toimub samal viisil.

Süsihappelume-käsikustutaja OU—5 kujutab endast 5-liitriise mahutavusega terasballooni, mis sisaldab 3,5 kg vedelat süsihapet. Ballooni kaela on asetatud sifoontoru ventiiliga, mille külge on kinnitatud süsihappelumie joatoru. Joatoru on 4-millimeetrise läbimõõduga pihusti. Käsikustutaja käsitsemine on äärmiselt lihtne. Ta töölerakendamiseks tuleb keerata ventiili paremalt vasakule ja juhtida lumetekitaja joatoru abil süsihappelume juga tulekolde alumisse ossa, mis kiiresti lämmatab tule.

Süsihappelume-käsikustutaja OU—2 ehitus ja käsitsemine on analoogiline OU—5-ga, ainult ta on väksema mahuga.

Keemilised käsikustutajad etendavad väga tähtsat osa tulekahjude kustutamisel nende algstaadiumis, kui inimesed oskavad neid tööle rakendada ja nendega oskuslikult töötada tulekolde likvideerimisel. Selleks on vaja lapsi õpetada juba maast-madalast tundma keemiliste käsikustutajate ehitust ja nendega töötamist.

Noored tuletõrjujad

J. Lillmaa

Pärast koolitunde ruttate lõbusalt kodu poole. Teie päevakavas on veel palju toimetusi. Kui olete lõunatanud, pisut puhanud, jalutanud või mänginud, asute homsete kooliülesannete kallale. Hiljem aga ootab igauhte tema lemmikharrastus. Mitmed teist keeravad mängima raadio, mõni avab poolelioleva huvitava juturaamatu, poisid hakkavad korrastama margialbumeid, tüdrukul on käsil kaudid tikandid. Öhtul tahate minna koos emaga kinno või isa lubas sind spordivõistlustele kaasa võtta. Kes koju jääb, jälgib lastesaateid televiisorist. Ning siis, kui tuleb aeg, pesete end puhtaks ja poete valgete linade vahele puhkama... Iga päev toob endaga kaasa midagi huvitava ja iga päevaga rikastub teie kodu uute raamatute, asjade ja mälestusesemetega.

Kuid helkiva kevadpäikese katab mõnikord kinni tume äikesepilv. Samuti võib inimeste rõõmsa elu läbi lõigata raske õnnetus.

Kujutlege nüüd järgmist.

Te lähete koolist lõbusalt koju, pea täis kauneid kavat-susi, mida pärast koolitöö tegemist ette võtta. Kui jõuate aga maja juurde, kus asus teie kodu, jääte jähmunult seisma. Aknaruudud on katki, raamid suitsunud, kardinaid ei ole ees, toast paistab vaid must tühjus.

Jooksete trepist üles. Uks on ära põlenud. Söestunud piida küljes ripuvad vaid uksehinged. Kogu tuba on must. Riidekapist on alles vaid söestunud alus, põlenud serva-dega raamatud lebavad põrandal hunnikus, nurgas on hunnik musti räbalaid, mille hulgast paistavad põlenud diivanivedrud, akna kõrval on põrandal maas televiisori vormitu raamistik ja mõned notid poleeritud lauast, millel ta asus. Laudlinast, seinavaipadest, piltidest seintel ja voodist pole midagi järele jäänud. Söestunud põrandal on nõgise vee loigud... On juhtunud tulekahju. Õnnetus, millest te olete kuulnud küll räägitavat, kuid te ei ole kunagi mõtelnud, et see võib tabada ka teie kodu.

Tahate käest panna portfelli kooliraamatutega, kuid... ei ole lauda ega tooli. Tahate võtta üleriided seljast, kuid riidenagi söestunud jupid lebavad põrandal. Ema nutab köögis musta pliidi juures, isa vaatab tardunud pilgul laest rippuvat traadijuppi, mille küljes oli varem kolme-lambiline armatuur. Lõunasööki ei ole. Mustal taldrikul on vaid kuhi söekooke, supp on täis nõge, piimapudelik on lõhkenud. Kuhu heita öösel magama? Mis öelda hommikul õpetajale, kui kõik raamatud ja kirjandivihik on määrdunud nõgise veega. Õhtul pidid minema emaga teatrisse, kuid uuest kleidist on säilinud vaid peoätis tuhka ja kõveraks tõmbunud rinnanõel. Kes remondib korteri, millal saab uus tapeet seintele! Uus laud, toolid, riidekapp ja — isegi lusikad ja kastrulid on näotaks muutunud. Kõike, kõike on uuesti vaja... Selle muretsemine võtab aga palju aega ja raha.

Et selliseid õnnetusi ära hoida, selleks on moodustatud vabatahtliku tuletõrje salgad ja komandod, mille liikmeiks on kohusetundlikud inimesed, kes oma vabast ajast käivad majast majja, vaatavad järele, kas ahjud, pliidid ja elektriseadmed on korras, ning õpetavad, mida tuleb just silmas pidada, et tulekahjusid ei juhtuks. Ja kui kuskil on tuli siiski hakanud möllama, siis helistatakse telefonil. Ja varsti kihutavad sireenide huilates kohale punased tuletõrjeautod ning presentülikondades mehed hakka-

vad tugevate veejugadega kustutama tuleleeki, päästma teie vara.

Vabatahtlikke tuletõrjujaid on meie vabariigis üle 50 000. Kuid neid on siiski veel vähe. Nad ei suuda sageli läbi käia kõiki maju. Kas teie kodus nad on käinud?

Eesti Vabariiklik Vabatahtliku Tuletõrje Ühing, kes juhib kogu vabatahtliku tuletõrje tööd, on välja töötanud vabatahtliku tuletõrje noortesalga tegutsemise määruse ja pöördub teie poole, noored, et agaramad poisid ja tüdrukud astuksid vabatahtliku tuletõrje liikmeiks. Kui teie noortesalgas õpite tundma kõiki tuleohutuse reegleid, jälgite nende täitmist oma kodus, koolis ja naabrite juures, siis ei saa kunagi puhkeda tulekahju. Ja kui olete ära õppinud, kuidas kustutada puhkenud tuld ja kuidas kustutada välja tuletõrjet, siis tuli ei saa hävitada teie ega ka teie naabrite raamatuid, riideid ja kodu.

Vabatahtliku tuletõrje noortesalgad võib moodustada koolides, inetrnaatides, lastekodudes, kolhoosides ja kõikjal, kus leidub agaraid noori. Noortesalga liikmeiks võivad olla 12 kuni 18 aasta vanused poisid ja tüdrukud. Salk moodustatakse, kui selleks on soovi avaldanud vähemalt 10 noort.

Töö vabatahtliku tuletõrje noortesalgas on mitmekesine ja huvitav. Salga liikmeile õpetatakse kõiki tuleohutuse eeskirju, õpetatakse tundma tulekahjude tekkimise põhjusi, tulekahjude kustutamise viise, esmaste tulekustutusvahendite — hüdropuldi, vaht-tulekustutaja, käsipritsi, mootripritsi ja autopritsi käsitlemist. Väljaõppinud noored teevad selgitustööd tulekahjude vältimisest elanikkonna, eriti laste hulgas, levitavad tuleohutuse eeskirju, tuletõrjealaseid lendlehti ja plakateid. Koos täisealiste tuletõrjujatega käivad nad majades tegemas tuletõrjeprofülaktilisi ülevaatusi, vaatavad järele, kas kõik ahjud, pliidid, korstnad ja elektriseadmed on korras, et ei oleks tulekahju tekkimise hädahoitu, kontrollivad, kas koolis ja asutustes on kõik tulekustutusvahendid olemas, ja on tulekahjude puhul abiks täisealistele tuletõrjujatele. Suuremad noortuletõrjujad käivad koos täisealiste tuletõrjujatega valves kinodes, teatrites ja rahvamajades.

Noortesalga liikmeile korraldatakse ekskursioone tuletõrjekomandodesse, kus neile tutvustatakse igasuguseid tuletõrjeautosid ja näidatakse, kuidas nende abil kustutatakse tuld vee, vahu ja gaasiga. Noored aitavad korral-

dada tuletõrjenäitusi ja -vitriine, annavad välja sein- ja fotolehti, peavad vestlusi vanadele ja lastele.

Salga liikmetel on õigus osa võtta salga üldkoosolekuist otsustava hääleõigusega, valida ja olla valitav salga juhtivatele kohtadele ning salga esindajaiks vabatahtliku tuletõrje üritustel, osa võtta tuletõrjevõistlustest, laagritest, õppematkadest, kanda vabatahtlikule tuletõrjele kindlaksmääratud vormirõivastust, eraldus- ja autasumärke, olla eesõigustatud tuletõrjekoolidesse ja õppeorganisatsioonidesse sisseastumisel, saada autasustatud erilise aktiivsuse eest vabatahtliku tuletõrje töös aukirjade, -märkide, väärtuslike kingituste ja rahaliste preemiatega.

Salga üldkoosolek valib salga igapäevase töö juhtimiseks vähemalt kolmeliikmelise nõukogu, kuhu kuuluvad salga nõukogu esimees, aseesimees ja sekretär.

Meie vabariigis töötab praegu juba 210 noortesalka, millesse kuulub 6367 agarat poissi ja tüdrukut. Tallinnas on asutatud noorte komando, kelle käsutuses on tuletõrjeauto, millega tehakse õppesõite. Autojuhtideks ja joajuhtideks on noored ise. Kingissepa rajooni noortesalka autasustati selle eest, et ta väga agarasti aitas kustutada metsatulekahjusid. Haapsalu rajoonis süttis ühes kolhoosis hoone tormise ilmaga. Tuletõrjujad kustutasid tuld, kuid tuul kandis sädemeid lähedal olevate majade katustele. Tuletõrjujail ei jätkunud nii palju voolikuid ja pritse, et veega üle ujutada kõiki katuseid, millele sädemed langesid. Siin olid agarateks abimeesteks noortuletõrjujad. Orava nobedusega ronisid nad redelite abil katustele, ühed kandsid pangedega vett, teised pildusid seda tulepesadele. Nii hoiti ära kümnete hoonete süttimine ja noori autasustati nende tubli töö eest.

Harju Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu ülerajoonilistel tuletõrjevõistlustel tulid Raasiku külanõukogu noortesalga tüdrukud ja poisid võistlushargnemises käsi- ja mootorpritsiga auhinnalistele kohtadele. Auhinnalisi kohti saavutasid tuletõrjevõistlustel ka Rakvere rajooni «Tee Kommunismile» kolhoosi vabatahtliku tuletõrje noortesalga tüdrukud, noored Raplas, Rāpinas, Jõgeval ja mitmel pool mujal.

Kohtla-Järve linna koolide vabatahtliku tuletõrje noortesalga liikmetele meeldib väga, kui vabatahtliku tuletõr-

je ühingu nõukogu esimees teeb koolis proovihäireid. Esimees süütab märkamatu keldris hädaohutu suitsupommi. Kui noortuletõrje liikmed märkavad suitsu, teab iga liige, mis teha: üks kutsub välja tuletõrjekomando, teised korraldavad õpilaste evakueerimist «põlevast» koolimajast, kolmandad asuvad tuld kustutama esmaste tulekustutusvahenditega. Pärast häiret arutatakse läbi noorte tegutsemine ja agaramad saavad preemiaid.

Kiviõlis korraldatud tuletõrjelaagris olid noored ise komandantideks, pidasid telefonivalvet, tegid õppusi ja kogunesid öisel proovihäirel imekiiresti tuletõrjeautole, et sõita «tuld» kustutama. Taolisi laagreid hakatakse korraldama igal suvel igas rajoonis ja linnas.

Noored on väga palju aidanud täiskasvanud tuletõrjujaid tuleohutuslike puuduste avastamisel ja kõrvaldamisel, selgitustöö tegemisel elanikkonna hulgas, valveteenistusel ja tulekahjude kustutamisel.

Noored, astuge ka teie vabatahtliku noortuletõrje liikmeks! Noortesalga töö pakub teile kindlasti palju huvitavaid, kuid sellega aitate ka kaasa, et tuli ei saaks hävitada meie isade, emade, vendade-õdede ja meie oma kätega loodud väärtusi.

Õpilaste kangelastegudest tulekahjude kustutamisel ja inimeste päästmisel

H. Arro

Tulekahju areneb väga hoogsasti, ja kui tahetakse temast jagu saada, peab tegutsema kiiresti ning otstarbekalt.

Kui on süttinud elumajad, tootmishooned või asutused, siis võib sageli nii juhtuda, et inimesed, kes tulekahju puhkemisest midagi ei tea, viibivad ruumides ja hiljem, kui õnnetust märgatakse, võib asi juba nii kaugel olla, et väljapääsud on tule ja suitsuga ära lõigatud. Sellistel juhtudel on igaühe esimeseks kohuseks teha kõik, et päästa inimesed tuleohust.

Õpilased võivad selles osas osutada tuletõrjujatele suurt abi, juhatahes, kuhu, millistesse ruumidesse võisid inimesed jääda ja kuidas sinna kõige hõlpsamini ligi pääseb.

On ka niisuguseid julgeid poisse ja tüdrukuid, kes ise kindlast tulesurmast on väikesi lapsi välja toonud. Jutus-
tamegi järgnevalt nendest.

Mõni aasta tagasi oli Tallinnas õpilane Ants Kõllo see, kes põlevast toast tüdrukukese välja tõi. Ants elas samas majas, kus nimetatud tulekahju puhkes. Saanud sellest teada, ruttas ta esimesena sündmuskohale. Ukse vahelt immitses suitsu. Seda nähes meenus poisile, et seal korteris elab pisike tüdruk. Pikemalt mõtlemata avas ta ukse ja tungis suitsuga täidetud ruumi. Leidnud tüdruku üles, juhtis ta tema toast välja. Kohalesaabunud tuletõrje kustutas tulekahju ja avaldas Ants Kõllole mehise toe eest kiitust.

Teine taoline juhtum leidis aset Mustvee linnas 1956. aastal. See oli suvel, kibedal tööajal. Kõik täiskasvanud olid varakult tööle läinud. IV klassi õpilane Vanja Tailov, jalutades linna tänavail, märkas, et ühe väikese puumaja katusest tungib välja suitsu. Jõudnud lähemale, kuulis ta läbi akna kostvat laste nuttu. Aimates, et siin on raske õnnetus juhtunud, tormas ta kohe ukse juurde, et lapsed välja tuua, kuid ukse ees rippus suur tabalukk. Vanja taipas, et kui ta läheb täiskasvanuid appi otsima, kulub selleks võib-olla palju aega ja lapsed võivad suitsus lämbuda. Abitult ringi vaadates jääb ta pilk labidale peatuma, mis samas seina ääres vedeles. Hetk hiljem on labidas Vanja käes. Ta taob sellega kõigest jõust vastu tabalukku, ja näe, lukk kukubki lõpuks maha. Kohe on ta toas, kus juba tuli möllab, leiab üles kaks väikest last ja toob nad ruttu välja. Ta sai majast ainult mõned sammud eemale astuda, kui kuuldus hirmsat raginat — majal kukkus lagi sisse. Oleks Vanja vaid mõne hetke hiljemaks jäänud, oleksid mõlemad lapsed tulesurma saanud.

Sellise julge ja ennastsalgava kangelasteo eest autasustas vabariigi siseministerium Vanja Tailovit käekellaga.

Kooskõlastatud
Eesti NSV Haridusministeeriumiga
5. veebruaril 1959. a.
A. GREEN

Kooskõlastatud
ELKNÜ Keskkomiteega
6. veebruaril 1959. a.
K. PANTELEJEVA

Kinnitatud
EVVTÜ nõukogu poolt
3. aprillil 1959. a., prot. nr. 7

Kooskõlastatud
Eesti NSV Tööjõureservide
Valitsusega
A. DAVIDENKO

Kooskõlastatud
Eesti NSV SM Tuletõrje
Valitsusega
10. veebruaril 1959. a.
E. DUDINOV

Eesti Vabariikliku Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu noortesalga tegutsemise

m ä ä r u s

I. Üldised alused

1. Vabatahtliku tuletõrje noortesalgad (VTN) organiseeritakse selleks, et kasvatada tuletõrjele väärikat järelepõlve, sisendada noortele üllast vaimu sotsialistliku ühishomandi ja Nõukogude kodanike vara kaitsmiseks tulekahjude vastu.

2. Vabatahtliku tuletõrje noortesalgad moodustatakse koolides, internaatides, lastekodudes, pioneerimajades ja teistes lasteasutustes ning kolhooside, sovhooside, käitiste, asutuste ja organisatsioonide juures ning kuuluvad kohaliku vabatahtliku tuletõrje ühingu koosseisu.

M ä r k u s. Kui ettevõttes, asutuses või organisatsioonis ei ole salga moodustamiseks vajalikul arvul noori, luuakse kohaliku VTS juurde noortuletõrjajate lülid.

3. Noortesalku organiseerivad vabatahtliku tuletõrje ühingu haridusorganite, partei-, komsomoli- ja ametiühinguorganisatsioonide ning riikliku tuletõrjelise järelevalve organite kaasabil.

4. Noortesalgad töötavad käesoleva määruse alusel kohaliku vabatahtliku tuletõrje ühingu nõukogu juhtimisel kooskõlas käitiste, asutuste ja organisatsioonide adminis-

tratsioonidega, ametiühinguorganisatsioonide ning riikliku tuletoorjelise järelevalve kohalike organitega.*)

5. Koolides, internaatides, lastekodudes, pioneerimajades ja teistes lasteasutustes organiseeritud noortesalgad tegutsevad kooli direktori või asutuse juhataja poolt määratud õpetaja või kasvataja otsesel järelevalvel.

Ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides loodud vabatahtliku tuletoorje noortesalga töö juhendajaks nimetab kohaliku VTÜ nõukogu tuletoorje- ja ühtlasi noorte kasvatus töös kogenud isiku. Tema nimetamine kooskõlastatakse ettevõtte, asutuse või organisatsiooni juhatajaga ning komsomoliorganisatsiooniga.

VTS juures organiseeritud vabatahtliku tuletoorje noortelüli tööd juhib vastava VTS nõukogu.

6. Noortesalga liikmeiks võivad olla mõlemast soost 12—18 aasta vanused noored.

II. Noortesalga ülesanded

7. Vabatahtliku tuletoorje noortesalga ülesandeks on:

a) teha elanikkonna hulgas selgitustööd tulekahjude, eriti laste tulega vältlemisel tekkivate tulekahjude vältimiseks, õppida tundma ja tutvustada elanikkonnale, eriti noortele, tuleohutuse eeskirju, levitada tuletoorjeala-seid lendlehti, plakateid jm. propagandakirjandust, õppi-da tundma tulekahjude tekkimise põhjusi, tulekahjude kustutamise viise, samuti esmaseid tulekustutusvahendeid, tuletoorjetechnikat ja nende käsitlemist;

b) korraldada täisealiste tuletoorjude juhtimisel tuletoorjeprofülaktilisi ülevaatusi, valvata tuleohutuse eeskirjade täitmise üle kodus, koolis, lastekodus, internaadis ja mujal, kontrollida asutuste tulekustutusvahendite korrasolekut, abistada tulekahjude kustutamisel täisealisi tuletoorjuid side loomisel, veega varustamisel, esmaabi andmisel kannatada saanutele, evakueeritud varanduse valvamisel ja teistel jõukohastel töödel;

c) abistada täiskasvanuid valveteenistuses.

8. Nende ülesannete täitmiseks noortesalk:

a) korraldab oma liikmeile järjekindlalt tuletoorjelisi õppusi VTN õppeprogrammide järgi;

b) võtab osa tuletoorjevõistlustest ja õppe- ning isetegevusringide tööst;

*) Tööjõureservide Valitsuse õppeasutustes olevad tuletoorjesalgad tegutsevad vastavalt NSV Liidu Tööjõureservide Peavalitsuse käskkirjadele nr. 21 28. I 1954 ja nr. 304 22. XI 1954.

c) organiseerib ekskursioone komandodesse tuletõrjetehnika ja võitlusväljaõppega tutvumiseks, korraldab või aitab korraldada tuletõrjealaseid vitriine ja näitusi, annab välja seina- ja fotolehti ning peab vestlusi, eriti lastele, tuleohust ja tulekahjude vältimise abinõudest.

III. Salga struktuur ja juhtimine

9. Salga moodustatakse, kui selleks on soovi avaldanud vähemalt 10 noort.

10. Salga liikmeks võetakse individuaalkorras kirjaliku avalduse põhjal, millele on märgitud lapsevanema või hooldaja nõusolek.

Koolinoori lubatakse osa võtta noortesalga tegevusest ainult hea õppeedukuse korral.

11. Salga kõrgemaks juhtivaks organiks on salga üldkoosolek, kes teeb otsuseid lahtisel hääletamisel lihthääletenamusega. Koosolek on otsusvõimeline, kui on koos vähemalt pooled salga liikmed.

12. Salga üldkoosolek kutsutakse kokku vähemalt üks kord kvartalis.

13. Salga üldkoosolek:

- a) vaatab läbi ja kinnitab salga tööplaani;
- b) kinnitab salga tööaruanded;
- c) otsustab liikmete vastuvõtmise ja väljaheitmise küsimusi;
- d) valib sõnaõiguslikud esindajad kohaliku vabatahtliku tuletõrje ühingu konverentsile.

M ä r k u s. Koolis organiseeritud salga tööplaani kinnitab kooli direktor.

14. Salga igapäevase töö juhtimiseks valib üldkoosolek üheks aastaks vähemalt kolmeliikmelise salga nõukogu (esimees, aseesimees, sekretär jt.).

15. Salga nõukogu:

- a) võtab vastu liikmeksastumise sooviavaldusi ja esitab need salga üldkoosolekule otsustamiseks;
- b) koostab salga tööplaani ja aruanded, kooskõlastab need kohaliku VTS ja VTÜ nõukoguga ning esitab kinnitamiseks üldkoosolekule;
- c) juhib salga tööd käesoleva määruse alusel;
- d) annab oma tööst aru salga üldkoosolekule ja esitab aruanded kohaliku VTS ja VTÜ nõukogule.

16. Salga nõukogu ja üldkoosolekuist võtab osa § 5 nimetatud pedagoog või vanemtuletõrjuja.

IV. Liikmete kohustused ja õigused

17. Noortuletõrjuja on kohustatud:

- a) täitma käesolevas määruses ettenähtud ülesandeid, salga nõukogu ja üldkoosolekul vastuvõetud otsuseid ning vabatahtliku tuletõrje kõrgemate organite korraldusi;
- b) aktiivselt osa võtma õppustest ja salga tööst;
- c) pidama distsipliini ning hoidma salga kasutuses olevat tuletõrjetehnikat ja muud vara;
- d) tulekahjude, põlengute ja tuleohutuse eeskirjade rikumise avastamise korral teatama sellest viivitamatult kohalikule tuletõrjeüksusele.

18. Noortesalga liikmetel on õigus:

- a) osa võtta salga üldkoosolekuist otsustava hääleõigusega, valida ja olla valitavad salga juhtivatele kohtadele ning salga esindajaiks vabatahtliku tuletõrje üritustel;
- b) osa võtta tuletõrjevõistlustest, laagritest, õppemakadest, kultuurilise meelelahutuse üritustest jne.;
- c) kanda vabatahtlikule tuletõrjele kindlaksmääratud vormirõivastust, eraldus- ja autasumärke;
- d) olla eesõigustatud tuletõrjekoolidesse ja õppeorganisatsioonidesse sisseastumisel;
- e) saada autasustatud erilise aktiivsuse eest vabatahtliku tuletõrje töös aukirjade, -märkide, väärtuslike kingituste ja rahaliste preemiatega.

V. Lõppeeskirjad

19. Noortesalga töö toimub õppe- ja kutsetööst vabal ajal.

20. Kõik vabatahtliku tuletõrje noortesalga tegevusega seotud kulud kaetakse ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide, samuti kohalike vabatahtliku tuletõrje ühingute poolt vastavalt eelarvele.

21. Salga tegevus lõpetatakse kohaliku VTÜ nõukogu otsuse alusel.

EESTI VABARIIKLIK VABATAHTLIKU
TULETÕRJE ÜHING

TULEKAHJUPILTE

Tulekahju

*Katkend A. H. Tammsaare jutustusest
«Vanad ja noored», lühendatult*

Peale õhtusööki läksid Tiina ja Kaarel õue ja istusid kõrvuti kasepakule, kus enne vanamees oli piipu popsinud: Turbalõikajad tulid toast ja tõttasid aida poole, et seal endile paremad vatid ümber panna ja, lõõtspill kaenlas, külasse minna laupäeva-õhtut pidama. Aga kui Tiina süles vähkrev laps kaugenevat pillihäält kuulis, jäi ta äkki hoopis vaikseks ja vahtis suuril tõsiseil silmil, nagu tahaks ta ööst läbi näha.

Nad istusid vaikides teineteise kõrval. Tiina oli oma südames nii rahul, et talle meeldegi ei tulnud enam midagi rääkida või tahta. Kaarli rinnas selle asemel oli aga palju, kuid ta ei osanud seda täna mingil kombel välja öelda, ehk ta seda küll hea meelega oleks teinud. Talle tuli oma endine elu meelde: vaeselapse-põlv, karjaskäimine, kus ta nii hea meelega oleks tahtnud juba täiskasvanud mees olla; sulasena teenimine, kus talle nii tihti karjaskäimine meelde tuli. Ta mäletas ka seda, et ta kuni kolmekümnenda eluaastani kui võõras siin maailmas oli elanud, aga siis polnud ta oma elu õudust ja tühjust tundnud. Alles nüüd sai ta sellest aru, sest nüüd on tal, kelle pärast ta ilmas elab, tööd teeb ja vaeva näeb. Veel tõusis ta silmade ette minevane suvi kui rõõmus lapsepõlv, kus nad Tiinaga igal pool kahekesi olid ja kus tema, Kaarel, nii palju rääkis, kuna aga Tiina õnnelikult kuulas. —

Kerge tuuleõhk puudutas esimest korda istujate nägusid.

«Tuult hakkab tõstma, läheb vist jällegi vihmale,» lisis Tiina natukese aja pärast.

«Ei ma usu, ta on ju küll sadanud,» vastas Kaarel ja tõusis pakult. Ka Tiina tegi sedasama ja nad läksid ühes lapsega tuppa, et rahulikku unne vaibuda. Varsti polnud Kadakal kedagi, kes oleks kuulnud, et tuul seina taga aina kõvenes, kuni muutus lõõtsumiseks.

Noored ärkasid alles siis, kui vana Juhan kõhkunult karjus:

«Välja! Tuli lahti! Pölete kõik ära!»

Punane valgus täitis kambrit. Tiina, särgiväel, kahmas lapse kiigust sülle ja tõttas akna poole. Aga enne kui ta sinna jõudis, kukkus ta, nii pikk kui ta oli, põrandale maha ühes lapsega, kes karjuma hakkas. Kaarel lõi aknad kõigega tükki eest puruks ja ruttas Tiina juurde, et teda ühes lapsega läbi akna välja aidata. Uksed seisis juba leekides. Vanad olid läbi teise akna välja saanud ja mõned riidehilbud ühes võtnud. Kaarel jäi kambrisse, et midagi päästa.

«Karga välja, sa põled!» kisendas Tiina õuest.

Kaarel kahmis mitmesuguseid asju kokku ja pildus nad läbi akna välja. Juba tõmbusid tuleleegid eeskambri akendest läbi.

«Jumal hoidku, ta jääb sisse!» kostis väljast meeleheitlik karjumine. Kaarel vaatas veel kambris korra ümber, aga midagi ei puutunud talle silma, mida päästa oleks võinud, ja ta hüppas läbi akna välja. Tiina nuttis, laps karjus, ema hüüdis jumalat appi, aga vana Juhan oli harilikul viisil rahulik. Aida katus oli juba sisse langenud. Toa aidapoolne külg seisis tulemeres, kuna üksikud leegid teise külje järele ussikeeltena nilpasid. Tuli tõmbus purustatud akendest hobusesabana välja. Veel silmapilk, ja kogu maja oli raksuv ja mähisev tulemeri, kust säde-med kuldse parmuperena ja leegitsevad õletuustid õhku tõusid, et natukese aja pärast kustuda või suitsedes maha langeda.

Inimesed seisis nagu mõistusetu olendid, keda on masendanud kohutav-tore loodusemäng. Nad ei märganud laudast loomigi õigel ajal välja ajada. Alles siis, kui tuli juba laudakatusesse oli hakanud, viskas Tiina lapse maha ja jooksis karjudes sinnapoole, Kaarel tema kannul. Eit võttis kisendava lapse maast üles. Turbalõikajad tulid jooksust ähkides koju, nendega ühes ka teisi inimesi. Nüüd said Kadaka inimesed nagu meelemärguse tagasi.

Tulekahju ümber kogunes kord-korralt ikka rohkem uusi inimesi, kes läbisegi karjusid, hädaldasid, nutsid. —

Tiina seisis ikka veel särgiväel, laps süles, ja vahtis nõretavail silmil hoonete poole, mida tule pärast enam nähagi ei olnud. Ainult vahel harva, kui leegid tuule sunnil rüsinäl kõik ühele poole pöördusid, paistis mustendav kambrinurk või kõrgele küündiv toakere. —

Päevatõusuks olid hooned juba maatas, ainult raudki-
videst rehealuse müür ja ahjuvare seisid veel tahmaste
tontidena. Hakkas vihma tibama. Hõõgivate söehunni-
kute ümber seisid ainult turbalõikajad ja Kadaka pere-
rahvas. Kõik vaikisid. Korruga tuli Kaarlil midagi meel-
de ja ta küsis kokkunult:

«Kus poiss on? Karjapoiss?»

Alles nüüd märgati, et poiss on vajaka. Hüüti — asja-
ta. Ta magas aidalakas, nii oli ta siis tulle jäänud. Varsti
leitigi ta süte ja tuha alt.

Ja veel vaiksemaks said õnnetud, veel tumedamaks
nende näod. Alles tüki aja pärast kostsid Tiina suust
hädasõnad.

«Eks me ikka kuidagimoodi nõu leia,» vastas talle
Kaarel trööstivalt. «Ära hädalda, parem täna jumalat, et
sa samuti mustaks pole kõrbenud nagu poiss.»

«Mis sa tast tänad! Ennem oleksin võinud tuleroaks
saada, kui siin ihualasti väikese lapsega külmetada; pea-
le särgi pole mul ju hilpugi selga panna,» nuuksus Tiina.

«Eks omad vitsad nuhtle ikka kõige valusamini,» sõnas
vanamees nohisedes. —

Pilved olid paksemaks vanunud, vihma krabises tiheda-
malt maha. Tibad kukkusid surtsudes süte peale ja tõusid
siis auruna tagasi õhku. Tuul, mis kord nagu vaibuma
hakkas, võttis uut hoogu, pannes kaasiku välja otsas ko-
hisema ja kandes kolletanud lehti põllule. —

Kaarel läks järelejäänud riidehilpe üle vaatama, mis ta
esiteks läbi akna oli välja pildunud, ja leidis sealt kahed
lapitud püksid, vesti, käterätiku, teki, kaks-kolm paari
sukki, oma vana pika halli kuue ja mõne muu tähtsuseta
asja. Kuub sai Tiinale selga, teki mässisid nad lapse üm-
ber. Mehe kuub tõi Tiinale uue hooga kogu õnnetuse
meelde ja ta hakkas jällegi nutma.

Kaarel seisis nõutult ja kordas aeg-ajalt: «Tiina, ära
nuta!» Aga temagi meel kippus härdaks minema, kui ta
oma naist ja last vaatles. Ta oleks tahtnud neid lohuta-
da, aga ei osanud muud teha, kui ütles ainult:

«Soendame end veel natukene tule ääres, saame niigi
palju. Ja siis läheme ära Tõnnile. On tarvis vaadata, kus
loomad on ja kui palju neid järel on. Aga mis poisiga
teha? Vaene poiss! Ja kui rõõmus ta alati oli, kõik kohad
laulmist ja hõiskamist täis, kui ta loomadega läks.»

«Vaene emal!» nuuksus Tiina. «Setusama last tal oligi. Ja oleks veel muidu surnud — põlenud!»

Tuul paisus ikka suuremaks ja kandis vihmapiilvi tal-
lerdades üle õnnetute. Varesed, kes vilja söömast tulid,
tõusid kraaksudes kõrgemale ja keerlesid suitsvate söe-
hunnikute kohal. Siis läksid nad viljaaunade otsa tagasi
ja hakkasid rahulikult oma pugusid täitma.

«Kas läheme õige ära?» küsis Kaarel. «Kaua me siin
ikka kõnutame.»

«Jumalukene, kuhu sa lähed, kus see koht on? Teise toa
nurka. Mis oleme me kurja teinud, et meid nõnda nuhel-
dakse!» rääkis Tiina ja hakkas suure häälega nutma. Tuul
sasis ta pakse juukseid, heitis mõned salgud silmade ette,
mis märja näo külge kinni jäid ja mida mööda pisarad
alla voolasid.

Tuleohus

Katkend J. Parijõe samanimelisest jutustusest.

Uhel sellisel igaval õhtupoolikul asus Anna tuba koris-
tama, Rein aga tammus kärsitult edasi-tagasi, käies kord
kapi, kord laua juures. Ta kolistas pahuralt veetrumlit
pliidil ja mängis lauanoaga, ilma et isegi oleks õieti
teadnud, mida ta tahab.

Viimaks pahvatas ta välja, järsult ning rabedalt:

«Süüa tahaks!»

«Võta kapist leiba,» ütles Anna asjalikult. «Ja võiraa-
suke peaks olema sahvris tassil.»

Rein kolistas jälle kapiust, siis kirtsutas huuli:

«Midagi sooja tahaks. See kuiv leib, see tüütab pika-
peale ära.»

«Vaata, kus mul asjamees!» oli Anna pahane. «Ohtul
tuleb ema koju, eks siis saa. Kust mina sulle nüüd sooja
sööki võtan?»

Rein tegi jälle paar tiiru söögikapi ja pliidi vahel, siis
andis head nõu:

«Teeme ise, teeme ise sooja sööki. Kūpsetame paar kil-
du liha, soojendame kartuleid — palju meile siis vaja!
Tuld ei maksagi alla teha, teeme priimusel. Ma oskan
küll priimust käima panna.»

Anna katkestas toapühkimise ja jäi kuulatama. Asi näis
huvitavana, maksis katsuda.

«Ei-noh, küll me priimuse põlema saame, seda oskan mina ka,» arvas ta omalt poolt. «Ja liha olen ma ennegi küpsetanud, olen suppigi keetnud ja muud sööki teinud.»

Asi lõppes sellega, et hakati ühel nõul endile sooja sööki valmistama. Anna lõikas lihakillud pannile ja hakkas kartuleid koorima, kuna Rein priimuse pliidiservale valmis pani. Ta tahtis parajasti piiritust süütekaussi valada, kui Anna hoiatama ruttas:

«Loksuta enne! Võib-olla on tühi, tuleb petrooleumi lisaks valada.»

Rein loksutas priimust — tühi, mõni piisk loksus sees. Ega sellest ole midagi, arvati ühiselt, täis petrooleumipudel on siinsamas kapi kõrval nurgas, tuleb lisaks valada. Rein hakkas õiendama nagu elupõline tulesüütaja. Keeras priimusel kõrgi pealt ära ja valas pool pudelit tulejõudu anumasse, nagu mehiselt seletas. Kui Anna tahtis appi tulla, tõrjus ta tüdrukku eemale nii kärsitult, et korgita pudel läks ümber ja selle sisu voolas kõik pliidi ette põrandale.

«Vaata, mis sa nüüd tegid!» pahandas Anna. «Mine eest ära, ma võtan lapi ja kuivatan põranda ära.»

Rein keeras priimusekorgi kõvasti peale ja silmitses siis veidi petrooleumiloiku pliidi ees, mis üha laiemale voolas ja juba keset tuba ulatus.

«Ei, pea!» hoiatas ta Annat. «Kes siis petrooleumi lapi-ga kuivatab. Tead, mis ema teeb, kui õlitilk maha läheb, — pistab põlema. Ja see põleb nii ära, et ei jää märga laikugi järele. Seda olen ma ise oma silmaga näinud.»

Anna jäi, lapp käes, seisma — jah, nii teeb ema küll.

«Pista siis tikust tuli otsa!»

Rein võttis pliidiservalt tikud, kükitas maha ja hakkas petrooleumiloiku süütama. Esimene tikk kustus, aga teine tikk süütas loigu ääre kahvatu leegiga, mis algul õige aralt edasi nihkus, siis aga laienes ja õhku tõusis.

«Mis ma ütlesin!» hõikas Rein. «Ema teeb alati nii. Varsti...»

Rein ei jõudnud oma sõna lõpetada, kui käis tume plahvatus, leek haaras äkki kogu loigu ja tõusis lakke.

«Oih!» kiljatas Anna, kuna Rein tarretus sambaks.

«Tulekahju! Vett, vett!» hõikas Anna. Toobitais vett lendas põrandale, leek aga laienes ja tõusis.

«Nüüd läheb kogu maja, nüüd läheb kogu maja...»

nuttis Anna. «Lähme kutsume Reineti omad appi! Viska veel vett, viska vett!»

Nüüd ärkas tarretusest ka Rein. Talle tuli tumedalt meelde koolis õpitud tarkus, et õlisid veega kustutada ei saa, peab katsuma lämmatada liivaga või vanade riietega.

«Veega siin ei saal!» hüüdis ta Annale vastu. «Mine õue, too liiva, ma katsun põrandariietega leeki surnuks lüüa.»

Anna jooksis õue, Rein hakkas põrandariietega tuld taguma, kuid seda suuremaks leek paisus. Ja kui Anna ukse avas, limpsas leek seinu... õnn veel, et kardinatesse ei ulatunud. Juba tundus toas kuumust ja peent nõge hakkas laest alla sadama.

«Viimaks läheb tõepoolest kogu maja põlema...» kohkus Rein ja otsustas ruttu: «Peab lämmatama, peab lämmatama...»

Palavikulise kiirusega hakkas ta siia ja sinna petrooleumiloigule peale suruma põrandariideid ja märgi pühkme-kaltse. Anna tuli tuppa, mõlemad pihud liiva täis.

«Mis ma liivaga teen?»

«Viska sinna, viska tulle!»

Anna poetas oma liivapeotäied tulle, aga sellest ei olnud vähematki abi: leek lõõmas endiselt. Palju enam suutis Rein oma kaltsudega — kuhu kaltsu peale surus, seal tuli lämbus. Kui ta aga riide ära võttis ja teist kohta tahtis matta, lõi leek endises kohas jälle elama.

«Nii ei saa,» leiutas Rein viimaks. «Peab kogu selle loigu riietega katma. Too eeskojast isa vana palitu, jookse kuuri, too sealt vanu kotte.»

Nii askeldasid mõlemad sooja söögi tahtjad tuld kustutada, hirm silmis ja higi laubal. Ja mõne aja pärast läski neil korda leeki surmata. Nad kandsid kuurist ammu kõrvaleheidetud põrandariide-tükke, vanu kotte ning kaltse tuleloigu katteks. Veel kaua pärast tule kustumist tampisid nad jalgadega mahalaotatud riideid, nagu kartes, et salalik leek veel kuskilt välja lööb ja uuesti hädaohu tekitab.

Siis istusid mõlemad väsinult toolile ja tundsid alles nüüd, kuidas nad üle kogu keha värisesid, nii et hambad lõgiseisid suus.

«Oh jumal küll,» ohkas Anna. «Mis meist siis oleks saanud, kui kogu maja oleks põlema läinud!»

«See oli jumala õnn, et mul meelde tuli nende riietega

hakata. Veega õli ei kustutata. Vesi annab õlitulele hoo-
gu juurde, nii räägiti koolis.»

«Missugune tuba on, Rein! Kõik petrooleumivingu
täis... ja nõge sajab laest alla nagu musta lund.»

Üksainus tuletikk

Kas võis see kitsas külavahetee, mis kolhoosi sepikoja
juurest pahemale pöördub ning kühmlike põldude ja niidusoppide vahel metsa poole hiilib, eales arvata, et temal
tuleb lasta oma turjal veereda punasel pasundaval tule-
tõrjeautol! Veelgi vähem teadis talunaine aimata, et tema
perekonda tabab raske õnnetus.

Õnnetus ei hüüa tulles. Ei tulnud ta ka sellele talunai-
sele ütleva. Ta ilmus ühel päeval vargsi nagu kiskja
metsast.

«Ole sa, Reinuke, nüüd ilusasti kodus. Ema läheb met-
sa puid saagima, ja kui ma tagasi tulen, saad õue män-
gima,» õpetas ema Reinukest tolle päeva hommikul.

Väikesel Reinul aga, kellel neljas eluaasta alles poole
peal, püsisid need sõnad meeles vaid niikaua, kuni ema
rääkis. Kui memm oli silmist kadunud, oli ka tema õpetus
meelest läinud.

Rein seisis akna juures, kõndis mööda tuba, käis köö-
gis, otsis kapist leivakannika, hammustas ja rüüpas pika
sõõmu piima peale. Aga kaua sa nii üksi oled, askelda
kuidas tahad, ikka on igav. Taas oli poisi nina vastu akna-
ruutu surutud ja pilk uurimas kevadist loodust. Rein
nägi, et väljas on tore olla. Näe, suur kirju liblikas len-
das just aknast mööda — temal ei keela keegi kevadõhku
hingata. Aga minul kästakse taas olla! mõlgutas poiss
endamisi.

Juba oli lõunatund möödas. Aga ema polnud veel näha.
Ei tulnud ka teisi lapsi koolist. Seda sagedamini ja üha
tungivamalt hakkas Reinu kõrvu kostma lehma ammumi-
ne ja lamba määgimine. Poiss kuulatas ja mõtles, mõtles
ja kuulatas. Siis tekkis väikeses peakeses õilis mõte:
lähen ja annan utele heinu.

Agar loomatalitaja astus ukse juurde. See oli lukus.
Mis sellest, akna kaudu pääseb ka välja. Seda teed oli ta
ju varemgi ema teadmata kasutanud ja kasutab nüüd
jälle. Juba sibaski ta lauda poole.

Varju all, kus asusid heinad, oli hämaravõitu.

Rein oli tähele pannud, et ema käis vahel loomi söötmas laternaga. Kui seda ruumi õige natuke valgustaks, mõtles poiss. Ta lidus toa juurde tagasi, ronis läbi akna sisse ja leidis riulilt tikutopsi. Laternat aga ei olnud kusa­gil. «Tikk valgustab ka,» arutles väikemees, ja juba ta oligi varju all heinte juures.

Ärevalt avas Rein krabiseva karbi ja sõrmede vahel süttis tuletikk. See põles kiiresti ja enne veel, kui väikes­tele näppudele kuum liiga oleks teinud, oli tikuots maha pillatud. Rohkem polnudki tarvis...

Heinad süttisid ja põlesid ühtlase puhta leegiga. Väike kurjategija ise, kes seisis küüni lävel nagu tumm tunnis­taja, ei saanud arugi, mis oli juhtunud. Alles siis, kui leek juba niivõrd suureks paisus, et kuumus poisi ruumist välja tõrjus, taipas ta, et on sündinud midagi väga halba. Ta lidus toa poole nii kiiresti kui jalad võtsid, ronis aknast sisse, puges voodi alla ja... puhkes nutma.

Kolhoosi autojuht Arnold Haas oli masinaga teel met­sapunkti kauplusse. Tema kõrval kabiinis istus kolhoosi agronoom. Autokastis sõitis metsavaht.

Natuke maad enne kauplust koputas metsavaht vastu kabiini. Auto peatus.

«Mis on?» küsis autojuht peaga kabiini aknast välja ulatudes.

«Mets põleb!» hüüdis metsavaht ärritatult ja näitas käega sinna, kust suitsu õhku paiskus.

«Teeme kiiresti,» otsustati ühiselt. Auto keerati ümber ja sõideti kolhoosikeskuse poole. Ka siin oli juba suitsu märgatud ning rajoonikeskusest, Valgast, tuletõrje välja kutsutud. Kähku haarati labidad ja sõit läks metsa poole. Sõitjaid oli nüüd juba rohkem. Keskuse juurest tulid kaa­sa metsaülem ja kaks koolipoissi, kes suvevaheajal kol­hoosis töötasid. Kui ümber metsatuka jõuti, oli sõitjate imestus suur. Metsa asemel põlesid hoopiski hooned — laut ja elumaja.

Nüüd polnud aega viivitamiseks. Inimesi kogunes üha rohkem ja igaüks püüdis teha niipalju kui oskas ja jõu­dis, et tulele piiri panna.

Laut koos varjualusega olid juba hõredaks põlenud. Seal polnud enam midagi päästa. Ka maja katus põles nagu küünal ja kõõgi lagi oli sisse kukkunud. Iga minut ähvardas kokku variseda ka toa lagi, ja siis oleks võim juba täielikult tule käes olnud.

«Armas aeg, kus lapsed on? Neid on ju siin peres kokku kaheksa. Ega siis kõik koolis käi!» hüüdis keegi ärevalt.

Autojuht ja koolipoisid söötsid akna juurde, koputasid ja hüüdsid.

Vaikus... Ainult tuli lakkus oma pikkade keeltega inimeste eluaset nii valusasti, et palgid praksusid.

Klirinal lõi autojuht sisse ühe, siis teise ja kolmanda akna. Ta karjus igast aknaavast suitsust mustendavasse tupp. Kustki kaugelt kostis hirmunud lapse lämbuvaid nuukseid.

Üks koolipoistest kargas põlevasse majja. Kõik ohkasid ärevuses ja jäid ootama, millal julge noormees koos lapsega välja tuleb. Kuid kõigi pettumuseks ilmus noormees suitsu seest nähtavale niisama kiiresti kui ta sinna kadus. Lapse asemel tõi kaasa vaid masendava teate: «Sealt on võimatu kedagi leida, sinna võib ise lämbuda.»

Kõik jäid tummalt vaht. Oli kuulda vaid tule praginat, suitsu mühinat ja läbi selle lapse läkastavat nuttu...

«Kas siis tõesti peab see väike inimene tulesurma?» käis hirmus mõte läbi autojuhi pea. «Ei, seda ei tohi juhtuda! Ma toon ta välja.»

Sekunditki viivitamata haaras ta agronoomilt rätiku, sidus selle pähe, et tuli juukseid ära ei kõrvetaks, ja kadus akna kaudu suitsu sisse.

«Kus sa oled?» hüüdis autojuht valjusti.

«Siin!» kostis nutune hirmunud vastus.

Suits ja sädemed ei lubanud silmi kaua lahti hoida. Autojuht läks kinnisilmi kuulnud hääle suunas ja pörkas vastu voodit. Voodi oli tühi. Nuuksed kostsid voodi alt. Autojuht kobas kätega põrandat ja talle hakkas pihku lapse pluus. Kättpidi tiriski ta lapse voodi alt välja, haaras ta sülle ja jooksis akna juurde. Andis lapse aknast välja, hingas korraks värsket õhku, haaras labida ja kobas selle varrega kõik nurgad ja voodialused läbi. Veendunud, et majas enam ühtegi elavat hinge pole, ronis ta aknast välja ja ruttas lapse juurde. Tema selja taga varises toa lagi sisse. Akendest paiskus välja suitsu ja sädemeid. Määratu leek kerkis maja kohale.

Sattudes vingusest toast värsket õhu kätte, kaotas poisike teadvuse. Laps oli nähtavasti hirmuga mööda suitsust tuba joostes kukkunud ja peakese katki löönud. Verine, silmad kinni, tahmast määrdunud põsekestel pisara-

test leotatud vaod — nõnda lamas Rein liikumatult agronoomi kätel.

«Ta sureb, ta sureb!» hädaldasid ühed.

«Ta ei liigutagi enam,» ohkasid teised.

Üks-kaks-kolm oli agronoomil poisike vatikuue sisse mähitud. Juba istus ta kabiinis, hoidis last süles ja niisutas aeg-ajalt tema huuli märja rätikuga. Autojuht lisas kiirust. Nõnda kihutati jaoskonnahaigla poole.

Poolel teel läks autojuhi ja agronoomi süda rõõmsaks. Poiss tegi silmad lahti. Nüüd sai autojuht teada, et tema poolt päästetud poissi kutsutakse Reinuks, et Rein pole veel nelja-aastane ega tea ise, kuidas suur õnnetus juhtus.

Natukese aja pärast oli kannatadasaanu pestud, tema peahaav seotud, süstidki tehtud ja poiss uinus haigla puhtas pehmes voodis.

Elumajast ja laudast jäi järele ainult hunnik söestunud tukke, kiviprügi ja tuhka. Tulekahju märgati niivõrd hilja, et päästa ei saanud peale lapse midagi.

Kui lapse emale seda ütleva mindi, haaras ta pea käte vahele ja jooksis uludes kodu poole. Koduõues vajus hirmunud naine kõrbenud lillepeenrale pikali ja toibus alles siis, kui kuulis, et laps on päästetud ja asub haiglas. Ei aidanud nutt ega appihüüded. «Miks ma ometi ei peitnud tikke ära, et laps ei oleks neid kätte saanud!» hädaldas ema.

Üksainus tuletikk oli jätnud ema ja väikesed lapsed ilma peavarjust, lehmast, lambast, toidumoonast ja riidest, peale nende, mis seljas olid.

Mõni päev hiljem, kui ema juba õnnetusest toibuda oli suutnud, kohtas ta teel autojuhti. Ta ei osanud leida sõnu, millega poja elupäästjat tänada. Ema niisketest silmadest võis lugeda nii kurbust kui ka rõõmu.

Arnold Haas, kes talitas nõukogude inimesele vääriliselt ja saatis korda mehise teo, sai Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumilt suure autasu — NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi medali «Vapruse eest tulekahjul». Ta käib sageli väikest Reinu vaatamas, võtab ta sülle ja kutsus teda vahel sõitmagi. Mõlemad on õnnelikud — üks selle üle, et tulesurmast pääses, teine selle üle, et suutis oma jõu kokku võtta ning noore elu päästa.

Ajalehest «Valga Kommunist», 1959, nr. 88.

Väikese Elve kangelastegu

Õhtul magama heites muretsesid lapsed väga ja kartsid, kas nad ärkavad hommikul õigel ajal, et naistepäeva puhul emakesele õnne soovida ja teda nähtud vaeva eest tänada. Elve, Aarne ja väikemees Ago olid vanema venna Allani abiga salmidki selgeks õppinud, sest nad teadsid, millist rõõmu see emale valmistab. Tõsi küll, kolmeaastasel Agol tahtis salm vägisi segi minna — kord kippus üks, kord teine rida ette, kuid ta oli vapper poiss ja vähe puudus, et ta juba õhtul oma lugu emale ette ei kandnud.

Miks siis lapsed nii väga muretsesid, oli ju teada, et tänavu langeb 8. märts pühapäevasele päevale? Asi seisnes selles, et isa ja ema, nagu nende jutust selgus, kavatsesid sel päeval talgule minna, naabritele abiks majapalke vedama. Sovhoosist oli traktorgi lubatud, seda pidi juhtima isa. Lapsed teadsid, et isa ja vajaduse korral nende tubli emagi tulevad traktoriga hästi toimē. Pika kauplemise peale lubati vanem vend Allan kaasa võtta. Allan oli täismees, juba 13 aastat vana ja sirgetel põldudel korduvalt hoidnud traktorirooli.

Kui väiksemad lapsed muretsesid oma muretsemisi, kartis Allan, et isa ja ema lahkuvad hommikul vara ega ärata teda.

8. märtsi hommikul läks kõik ~~siiski~~ nii nagu sooviti. Ema äratas lapsed, ja kui salmid olid öeldud, asuti laua ümber. Lapsi oli viis: Allan, 8-aastane Elve, 5-aastane Aarne, ~~meie tuttav~~ Ago ja pisikene aastane Imbi. Täna sel pidulikul hommikul maitses nagu toitki paremini.

Varsti lahkusid vanemad ja koos nendega Allan. Enne väljumist tuletas ema veel kord Elvele meelde, kuidas lapsed peavad ennast kodus vanemate äraolekul üleval pidama. Mängima peab ilusti, ei tohi üksteisele haiget teha ega kiusata. Eriti hoolas tuleb olla tulega. Siibri peab Elve varsti pärast seda kinni panema, kui tuli pliidi alt kustub. Pliidiga peale Elve keegi tegelda ei tohi.

Neid nõuandeid ja meeldetuletusi ei oleks Elvele õigupoolest tarviski olnud. Ta ei jäänud esimest korda koju väikeste vendade ja õekesega. Elve oli tragi tüdruk, käis teist aastat koolis, õppis hästi ja oli oktoobrilaps. Temast oli emale suur abi koduses töös ja talitustes, kõigepealt aga väiksemate laste eest hoolitsemises. Ema teadis seda ja lahkus kodust muretult.

Pärast vanemate lahkumist mängisid lapsed kaua

aega. Elve teadis suure hulga ilusaid mängu, mida koolis oktoobrilastele oli õpetatud. Kahju, et neid kõiki mängida ei saanud. Suuremal osal neist pidi olema palju osavõtjaid ja mängida oleks neid parem väljas. Oh et see Imbi ka nii väikene oli!

Lõpuks lapsed väsisid, lõunatasid pisut ja heitsid puhkama. Millegipärast polnud Elvel täna und. Oli tunne, et midagi nagu oleks kodus teisiti kui harilikult. Elve teadis ka, mis teda rahutuks tegi. Korstnasiibrit sulgedes oli ta nimelt kuulnud imelikku vurinat. Algul arvas Elve, et hää l kostab väljast, kuid pärast seda, kui ta kordamööda igast aknast välja oli vaadanud ja midagi ei näinud, tuli ta järeldusele, et see heli vidi tulema korstnast. Mis see võis olla? Millest vurin tekkis? Elve ei teadnud seda ja see tegi teda rahutuks. Tõsi, mõne aja pärast pahaendeline vurin küll lõppes, aga korstna lähedal mängides tundis Elve, et korsten oli täna kuum nagu ahi, kui ema leiba küpsetab. Ja kogu aeg hõljus toas mingi eriline eba-meeldiv lõhn...

Elvel tulid meelde ema hoiatused. Äkki ongi midagi halba juhtunud? ... See mõte sundis Elve voodist tõusma ja rahutult ringi vaatama. Kiiresti äratas ta vennad. Väike Ago tõusis istuli, hõõrus silmi ja hakkas nuttu tihkuma. Temagi tundis, et midagi on korrast ära ja toas pole hea olla.

Elve püüdis Agot rahustada, kuid siis kuulis ta äkki nõrka praginat. Tõstes pilgu tagatoa uksele, nägi ta, et seal immitses eestuppa halli suitsu... Kiiresti on Elve tagatoa ukse lähel. Seal magab ju pisi-Imbi! Korstna ja ahju lähedalt põleb lagi, kapi otsas on süttinud esemed ja ahnelt lakuvad tulekeeled sisemist seina, mille äärde on paigutatud Imbi hääl.

Mis teha? Elve on kõige suurem lastest, ta pole arg, kuid praegu on teda vallanud tõsine hirm. Arne ja Ago karjuvad täie häälega. Ainult pisi-Imbi magab oma hällis sügavasti, olles ilmselt vingumõju all.

Ma pean õekese viivitamata päästma, tundis Elve endal korraga suurt vastutust, hiljem poleks seda enam võimalik teha!

Sekunditki mõtlemata tungib väike vapper tüdruk põlevasse, kuuma ja mürgise vinguga täidetud tuppa. Kas väike Elve tunneb oma kangelasteo suurust, kas ta teab, milline oht teda ennast sel silmapilgul ähvardab? ... Vist

mitte! Teda on vallanud üks mõte: teha kõik endast nõrgema, väetima heaks... Seda on temale õpetanud igapäevane elu ema hellal juhtimisel, kool ja oktoobrilaste organisatsioon.

Suits paneb Elvel kurgu kipitama. Ta ei saa hingata. Ta ei näe midagi, sest silmad valguvad kohe vett täis. Kuid sellele ei saa vaadata. Imbi tuleb päästa!... Ja ühe hüppega on Elve Imbi hälli juures. Ta kahmab väikeõe sülle ja jookseb eestuppa.

Raskelt hingates seisatab Elve, päästetud Imbi süles. Raskeim on tehtud!

Elve võtab ühe käe peale Imbi, haarab teisega Ago käest ja käsib Aarnet enda ees väljuda. Õue jõudes näeb Elve, et kogu maja tuulealune katus ja pööning on laustules...

Lapsed on kõik kergelt riides, Imbi ja Ago särgiväel. Kiiresti annab Elve korralduse Aarnel kaasa tulla ja viib lapsed küüni. Teel sinna näeb ta, et ema ja vend Allan jooksevad kodu suunas. Jättes teised lapsed küüni, tõttab Elve tulijatele vastu.

«Ema, me oleme pääsenud, teised on küünis!» teatab Elve kiiresti.

Tuletõrje sõidab, püütakse kustutada ja päästa, mis veel võimalik... Tehakse kindlaks, et tuli sai alguse katkisest korstnast, mis oli pikema aja jooksul tahmast puhastamata olnud ja kus tahm oli nüüd süttinud.

Õnnetus oli masendav ja traagiline, kuid oleks võinud olla veelgi hirmsam, kui väike vapper Elve poleks nii kangelaslikult tegutsenud.

Pärast sündmuskoha ja materjalidega tutvumist otsustas Keila rajooni täitevkomitee esitada Elve Kiilbergi elupääste medali saamiseks. Mõne aja möödudes omistatigi ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt vaprale tüdrukule medal «Vapruse eest tulekahjul».

Elve on üks neid lapsi meie suurel kodumaal, kelle vaprust on hinnatud kõrge autasuga. Temataolisi ennastalgavaid ning vapraid tüdrukeid ja poisse on kahtlemata väga palju. Neid kasvatab meie nõukogude kord, meie perekond, kus üheks põhimõtteks on üksteise, eeskätt nõrgemate abistamine.

A. Jürna

Vanasõnu tulekahju kohta

1. Tulel on lai käsi.
2. Varas jätab varna seinä, tuli ei jäta tukkigi.
3. Katk jätab kalsad järele, aga tuli ei jäta mitte varnagi seinä.
4. Kus ruske härg üks kord maganud, tunnukse üheksa aastat kohta.
5. Väike säde teeb suure tule.
6. Kes korra põlenud, kardab tuld.

Etteütluste näiteid

III klass

Tulekahju — meie vaenlane

Tulekahjud tekitavad inimestele palju kahju. Sageli on seejuures ka inimohvreid. Seepärast peab tulega olema väga ettevaatlik.

Tihti on tulekahjud tekkinud laste süü läbi. Lapsed ei tohi mängida tuletikkudega ega teha tuld.

Tekkinud tulekahjust tuleb kohe teatada tuletõrjele või lähedal olevale vanemale inimesele.

IV klass

Ahervareme jutustus

Hiljuti oli siin ilus maja. Maja taga aias kasvasid õunapuud ja marjapõõsad. Need kandsid igal aastal õunu ja marju. Majas elas õnnelik perekond.

Siis juhtus õnnetus. Kord jäi väike Aavo üksi koju. Ta leidis tikud ja hakkas nendega mängima. Ühest tikust süttis kardin. Aavo põgenes hirmuga toast välja.

Varsti põles terve maja. Rahvas jooksis tuld kustutama, kuid oli juba hilja. Perekond jäi ilma peavarjuta.

Praegu näete siin ainult põlenud palgijuppe. Nende keskelt kerkib üksik korsten. Õunapuud on kõrbenud. Õhtuti ei julge inimesed minust mööda minna.

Toimetaja N. Rimmel.

Trükikoda «Haapsalu Graafikatööstus» Haapsalus, Lembitu 12
Trükipoognaid 5+lisaleht. Arvutuspoognaid 4,76
Tell. nr. 1962. 12. 59. Trükiarv 4000. MB-02092.

Hind rbl. 1.30.

A-23139
II

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00376693 0